

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ
ΤΗΣ ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ
ΚΑΙ Ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1966

Εἰς τὸν ἀγαπητὸν μου φίλον καὶ
γείτονα

ΣΑΦΑΡΙΔΗ Γ. ΣΗΜΕΛΗΝ
μετ' ἐγκαρδίων εὐχῶν ὑπὲρ
ἐπιετηκονιῆς καὶ ἡδυσῆς
προόδου καὶ προκοπῆς
τὸ παρὸν προσφέρεται

Σταυρόπουλος

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥΣ ΜΟΥ ΓΟΝΕΙΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΚΑΙ ΡΟΔΑΝΘΗΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ παροῦσα ἡμῶν μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «ΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ» διαιρεῖται, ὡς καὶ ἐκ τοῦ τίτλου γίνεται φανερόν, εἰς δύο μέρη:

1) Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς ἐκκλησίας εἴτε παλαιάς, ἐκ παραδόσεως ἰδίᾳ μαρτυρουμένας, εἴτε ὑπαρχούσας σήμερον ἐν τῷ χωρίῳ καὶ

2) Εἰς τὰ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ λογίου ἐκ Καστανέας καταγομένου Κυρίλλου τοῦ Καστανοφύλλη, τοῦ ὁποίου μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ πρὸς πνευματικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν πρόοδον τοῦ Εὐρυτανικοῦ λαοῦ κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ ὑπὲρ Ἐλευθερίας ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ Ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

Καὶ διὰ μὲν τὴν συγγραφὴν τοῦ πρώτου μέρους ἐστηρίχθην εἰς χειρογράφους κώδικας τοῦ μοναστηρίου τῆς Προυσιωτίσσης, εἰς ἐπιγραφὰς εἰκόνων, ἐνθυμήσεις διδλίων καὶ εἰς παραδόσεις ἐπιζώντων ἢ ἐν μακαριστοῖς εὕρισκομένιον γερόντων, διὰ δὲ τὸ δεύτερον μέρος ἐκτὸς τῶν προαναφερομένων χειρ. κωδίκων τὰ μάλιστα χρήσιμον, ἰδίᾳ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Κυρίλλου ἐν Ἀγ. Ὁρει, ὑπῆρξε τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκδοθὲν διδλίον τοῦ Ἀρχ. Δοσιθέου Προυσιώτου Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μ. Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ὑπὸ τὸν τίτλον «ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ».

Ὅφειλω τέλος καὶ ἐκ τῆς θέσεως ταύτης νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἐν πολλοῖς βοηθήσαντά με εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος διδλίου προαναφερθέντα Ἱεροκλήρυκα καὶ τὸν Σεβάσμιον Καθηγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Προυσοῦ Ἀρχ. Γρηγόριον Μπουλούκην, διότι ἅπαντα τὰ χειρόγραφα καὶ ἔντυπα τοῦ μοναστηρίου τούτου (ἀπαιτούμενα δι' ἀντλησιν πληροφοριῶν) μοῦ διέθεσε πρὸς μελέτην.

Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1966

Ἰωάννης Δημ. Ὑφαντόπουλος
Φοιτητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΠΑΛΑΙΟΙ ΝΑΟΙ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Εἰς τὰς παρυφὰς τοῦ Παναιτωλικοῦ Ὄρους ἐν μέσῳ ὕψηλῶν ἐλάτων, πλατάνων καὶ καστανεοδένδρων εὐρίσκεται τὸ μικρὸν χωρίον μου.

Ἀπὸ τοὺς παλαιούς χρόνους «τῆς πάλαι ποτὲ ἐκλαμψάσης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας» λαμβάνει δεσπόζουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς τοῦ τ. δήμου Ἀρακυνθίων μετὰ τὸ τότε ὄνομά του Ἅγιος Δημήτριος (1) χάρις εἰς τὴν διὰ μέσου αὐτοῦ καὶ τοῦ Παναιτωλικοῦ Ὄρους (Χαλικίου) ὁδὸν ἄγουσαν πρὸς τὴν Αἰτωλίαν (2) καὶ χάρις εἰς τὸ μικρὸν μοναστήριον, τὸ ὁποῖον διετήρη, κατὰ παράδοσιν εὐρισκόμενον παρὰ τὸ σημερινὸν ποτάμιον.

Ἐν μακαριστοῖς εὐρισκόμενοι γέροντες ἐκ τοῦ χωρίου μου εἶχον εἶπει ὅτι τὸ μικρὸν ἐκεῖνο μονύδριον, ὡς ὀνομάζεται εἰς χειρόγραφον τῆς Ἰ. Μ. Προυσοῦ, (3) ἐτιμᾶτο εἰς τὴν μνήμην τοῦ

1) Χειρόγραφος κώδιξ Ἰ. Μ. Προυσιωτίσσης Ἀριθ. 3 σελ. 20.

2) Περὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης παρατίθεται τὸ κεῖμενον τῆς Ἱερᾶς Διηγήσεως τῆς Προυσιωτίσσης 3ος χειρόγραφος κώδιξ σελ. 20.

«Αὐτοῦ ὅπου εἶναι τὸ μοναστήριον τῶρα τῆς Προυσιωτίσσης ταύτης εἰκόνας, προτύτερα ἦτον ὁ τόπος οὗτος παντελῶς ἄδατος καὶ ἀνώνυμος, ἀλλ' οὔτε δρόμον τινὰ εἶχε διὰ τὸ δύσβατον τοῦ τόπου. Ὁ δὲ δρόμος τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Αἰτωλίαν ἦτον ἐκ τοῦ γειτονεύοντος χωρίου τοῦ Ἀγ. Δημητρίου (χωρίον Ἅγιος Δημήτριος ἐλέγετό ποτε ἢ νῦν Καστανιά, ὡς ἐν τῷ Βασιλικῷ κώδικι τῆς Βασιλευούσης φαίνεται ἕως τῆς σήμερον)». Ἑλλάδα ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱερᾶς Διηγήσεως ἐννοεῖ προφανῶς τὴν εὐδαίμονα περιοχὴν τῆς Ἀρχαίας Φθίας.

Ἡ ὁδὸς αὕτη διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Τοῦτο μαρτυρεῖται ἀπὸ τοπωνύμια παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκείνην μερῶν, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς σήμερον διετήρησαν τὰς Τουρκικὰς τῶν ὀνομασίας ὡς Ντερβένι κ. ἄ.

3) Χ. κ. ἀριθ. 3 σελ. 28.

Ἀγ. Δημητρίου καὶ ὅτι «τὸ χτίσανε δυὸ καλόγεροι ποῦρθαν ἀπὸ μακρινὰ μέρη, γιατί οἱ βασιλιάδες τότε τοὺς κυνηγούσανε».

Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ψευδής, διότι, ὡς ἀνευρίσκομεν γεγραμμένον εἰς τὴν Ἱερ. Διήγησιν τῆς Προυσιωτίσσης, τὸ μονύδριον ἐκεῖνο ὑπάρχει κατὰ τὸ ἔτος 840 μ.Χ. καὶ Ἱερομόνοχός τις Ῥαφαήλ ἐξ αὐτοῦ κείρει τοὺς πρώτους Ἱερομόναχους τῆς Ἱ. Μ. Προυσοῦ καὶ μετονομάζει τὸν μὲν ἄρχοντα Διονύσιον τὸν δὲ δοῦλον Τιμόθεον. (4)

Ἐκτοτε οὐδεμία πληροφορία ἀνευρέθη περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ μοναστηρίου κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Πάντως καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ Καστανίας (5) Κύριλλος (6), μεταγράφων τὴν Ἱερὰν Διήγησιν τοῦ μοναστηρίου Προυσοῦ ἐν ὑποσημειώσει τῆς σελίδος 28 τοῦ 3ου χ. κώδικος ἀναφέρει ὅτι ἡ ὑπαρξίς τοῦ μονυδρίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος «ἦδετο ἐκ παραδόσεως».

Ἡ καταστροφή τούτου παραδίδεται ὅτι συνετελέσθη ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ Κρικελιώτου ποταμοῦ λόγῳ ἀλλαγῆς τοῦ ῥοῦ αὐτῶν ἐξ αἰτίας κατολισθήσεως ὑπερκειμένου βράχου, ἡ ὁποία ἐγένεν εἰς θέσιν «Σάρα».

Λέγεται δὲ ὅτι ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων μέχρι τῆς σήμερον ἐνίοτε θεᾶται φῶς εἰς κοκκίνην καὶ πρασίνην σπινθηρίζουσιν ἀπόχρωσιν κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν μεγάλων ἑορτῶν ἐκεῖ, ὅπου πιστεύεται ὅτι ὑπῆρξε τὸ μοναστήριον.

Περὶ τούτου οὐδὲν δύναμαι νὰ εἶπω. Πείθομαι εἰς τὰ λεγόμενα τῶν ἀπλῶν αὐτῶν χωρικῶν καὶ πιστεύω, ἂν ὁ Κύριος μᾶς ἀξιώσει, νὰ πραγματοποιήσωμεν ἐν ὑστέροις χρόνοις ἀνασκαφὴν εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, ἵσως εὕρωμεν σημεῖον ἐκ τοῦ μοναστηρίου, ἂν καὶ αἱ προσχώσεις τοῦ ποταμοῦ καθιστοῦν λίαν κοπιῶδες τὸ πρᾶγμα.

Πολύτιμοι εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ παρᾶντος διδλίου ὑπῆρξαν καὶ παραδόσεις περὶ ἐκκλησιῶν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς περιφερείας τοῦ χωρίου, τὴν ὑπαρξίν τῶν ὁποίων οὐδὲν σημεῖον σήμερον πιστοποιεῖ.

4) Χ. κ. ἀριθ. 3 σελ. 28.

5) Οὕτως ὠνομάσθη τὸ χωρίον, ὅτε κατὰ παράδοσιν ἐπανεκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ'ου αἰῶνος. Ἐκτοτε ὀνομάζεται Καστανία καὶ κατὰ τὸ δημοτικὸν Καστανιὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1961, ὁπότε μετωνομάσθη εἰς Καστανεάν δι' ἀποφάσεως τῆς Νομαρχίας Εὐρυτανίας.

6) Περὶ τούτου ὄρα ἐν τέλει ἐκτενὴ μελέτην ἐπὶ τῆς ζωῆς του καὶ τῆς δράσεώς του.

Συμφώνως λοιπόν πρὸς παράδοσιν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Παλαιοχωρίου (7) λέγεται ὅτι ὑπῆρχε ναὸς, ἄγνωστον ποίου ἁγίου, ἔχων σήμεντρον ἐπὶ τεραστίου δένδρου πρίνου, τὸ ὁποῖον εὔρον καὶ οἱ σημερινοὶ γέροντες τοῦ χωρίου.

Ἀλλὰ καὶ εἰς «Γοῦρνες» ἐκεῖ, ὅπου σήμερον ὑπάρχει τοποθεσία ὀνομαζομένη «Σιατρέϊκα καὶ Καραολανέϊκα», ὑπῆρχεν ἄλλοτε συνοικισμὸς ὀνομαζόμενος καὶ αὐτὸς Παλαιοχώριον, ὡς μαρτυρεῖται εἰς χειρόγραφον, (8) ἔχων κατὰ παράδοσιν Ναὸν τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἀγ. Ἐλένης. (9)

Σήμερον οὐδὲν σημεῖον πιστοποιεῖ οὔτε τὴν ὑπαρξιν συνοικισμοῦ οὔτε ἐκκλησίας. Σωροὺς λίθων εὐρίσκει ὁ ἐπισκέπτης προερχομένους ἐκ μικρῶν καλυβίων καὶ παλαιῶν χωραφίων εὐρισκομένων εἰς δάσος Ἐλάτων καὶ Κέδρων.

Γέροντες τόσον ἐκ τῆς Καστανέας, ὅσον καὶ ἐκ τῆς Καρύτσης Εὐρυτανίας ἀνέφερον ὅτι κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους εἰς θέσιν «Ζουρβαλιά» πλησίον τῆς τοποθεσίας «Μαυρογιάννη» ὑπῆρχε μοναστήριον εἰς μνήμην τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς.

Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῆς ἐκ τῶν προγόνων τῶν ἀναφερομένης ταύτης παραδόσεως ἐδείκνυν εἰς τὴν τοποθεσίαν ἐκείνην ὑπερμεγέθη δένδρα πρίνου, τὰ ὁποῖα διατηρούμενα καὶ διακρινόμενα τῶν ἄλλων δένδρων τῆς περιοχῆς ἔφθασαν ὀνομαζόμενα μέχρι τῆς σήμερον Βακούφικα.

Βακούφικα ὀνομάζονται καὶ τὰ κτήματα τῆς Καρούλας μέχρι τοῦ Καλαντζορέματος, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἀνήκον εἰς τὸ μοναστήριον, ἐνῷ σήμερον ὅλη αὐτὴ ἡ περιοχή ἀνήκει εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀναφερθὲν χωρίον τῆς Καρύτσης.

Οὐδεμία ὁμῶς γραπτὴ πηγὴ μνημονεύει ὑπαρξιν μοναστηρί-

7) Ἦτο παλαιὸς συνοικισμὸς τοῦ Ἀγ. Δημητρίου. Ἐφθασεν ὑπάρχων καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰς θέσιν Μνήματα εὐρέθη ἄλλοτε στήλη λιθίνη γεγραμμένη δι' ἀγνώστων εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου γραμμάτων. Κατεστράφη τὸ Παλαιοχώριον ἀπὸ πτώσιν ὑπερκειμένων δράχων, ὡς φαίνεται κατὰ τὴν κατασκευὴν χωραφίων ἕως τῆς σήμερον.

8) Χ. κ. Ἱ. Μ. Προυσοῦ ἀριθ. 42, σελ. 44. Δωρεὰ εἰς Ἱ. Μ. Προυσιωτίσσης ποτιστικοῦ χωραφίου παρὰ τῆς ἐπονομαζομένης Βαρσάμως Βελώτως 5 Σεπτεμβρίου 1817.

9) Εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὸ παρὰ τὸ Γουρνιώτικον Διάσελον εἰκόνισμα τιμᾶται εἰς μνήμην τῶν δύο τούτων Ἀγίων ἀπὸ τῶν Παλαιῶν Χρόνων.

ου (10) εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην. Τὸ μόνον ἄξιον λόγου εἶναι πληθὺς κεράμων καὶ τινα ἀγγεῖα, τὰ ὅποια κατὰ καιροὺς εὐρέθησαν ἐκεῖ.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἱστορικὴν Ἀποκλείστραν, ὅπου κατὰ τὸ 1824 κατέφυγον ἐκ Μεσολογγίου πλείστα γυναικόπαιδα πρὸς ἀσφάλειαν, ὑπῆρχε μικρὰ ἐκκλησία πρὸς τιμὴν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, τὰ εἰρηπια τῆς ὁποίας ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ σήμερον.

Εἰς τὴν μικρὰν ταύτην ἐκκλησίαν μετεφέρθη καὶ ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Προυσιωτίσσης. (11)

Περὶ τῆς Ἀποκλείστρας ἐκ περισσοῦ ἀναφέρομεν ὅτι εἶναι μίξ ἐκ τῶν περιοχῶν ἐκείνων τῆς Ἑλλάδος, αἱ ὅποια δὲν ἐπατήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἡ ὁχύρωσίς της διὰ μικροῦ Φρουρίου, εἰς ὠρισμένα μόνον μέρη, ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1824 κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Φρουράρχου Μεσολογγίου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Σφίζεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Μονῆς Προυσοῦ ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν τότε Ἡγούμενον (12) τοῦ μοναστηρίου, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον εἶναι τὸ ἀκόλουθον:

«Πρὸς τὸν Πανοσιώτατον Ἡγούμενον τοῦ Μοναστηρίου Προυσοῦ.

Συντροφεύεται διαταγῇ, διὰ τῆς ὁποίας διωρίσθη ἡ ὁχύρωσις τῆς Ἀποκλείστρας. Ὁ Κύριος Λέλης ἀποστέλλεται νὰ ἐπιστατήσῃ. Παρακαλεῖσθε νὰ συνεργήσετε εἰς ὅ,τι δύνασθε διὰ τὴν ὀγλήγωρον τελείωσιν τοῦ ἔργου. Ἄν χρειασθῇ ὁ Κύριος Λέλης ἕνα ἀνθρωπὸν μας καὶ κανένα ζῶον δώσατέ του διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἔρρωσθε.

Μεσολόγγιον 19 Μαΐου 1824

Ἄλ. Μαυροκορδάτος.»

Τὸ ἔργον ἐπετελέσθη ταχέως καὶ ἀπεστάλη κατὰ διαταγὴν καὶ πάλιν τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου ὁ ἐκ Προυσοῦ Δημήτριος

10) Κατεστράφη καὶ τὸ μοναστήριον τοῦτο κατὰ πληροφορίαν τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς σεβασμίου γέροντος κ. Δημητρίου Σταθοπούλου ἀπὸ κατολίσθησιν τοῦ ἐδάφους, ὅπου ὑπῆρχε.

11) Ὅρα Γρηγ. Νταβαρίνου καὶ Ἀνδρ. Τσιαπέρα Ἱστορία Ἱερᾶς Μονῆς Προυσιωτίσσης σελ. 182.

12) Ἡγούμενος τότε ἦτο ὁ ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀθανασιαδαίων κατανόμενος λόγιος Ἱερομόναχος Κύριλλος ὁ Καστανοφύλλης.

Γουδέλης (13) μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν πρὸς φρούρησιν τοῦ τόπου.

Βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀποκρήμνου τοῦ ἐδάφους ἡ Φρουρά ἐκείνη ἀντιμετώπισε τὰς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι συνεχῶς, ὡς παραδίδεται, ἐπραγματοποιοῦν ἐφόδους ἐναντίον τῆς Ἀποκλείστρας ἀποσκοποῦντες εἰς τὴν κατάληψιν αὐτῆς.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ Σχολείου τοῦ χωρίου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ναὸς εἰς μνήμην τοῦ μάρτυρος Χαραλάμπους. Ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου προέρχεται ἴσως εἰκὼν παλαιὰ εὐρισχομένη σήμερον εἰς τὸ τέμπλον τοῦ Ἀγ. Δημητρίου καὶ εἰκονίζουσα τὸν Ἅγιον Χαραλάμπον καὶ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον. Πλησίον τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας ὑπάρχει σήμερον μικρὸν εἰκόνισμα τοῦ Ἀγίου τούτου. Αὐτὰ ἐγράφησαν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὕπαρξιν παλαιῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκ παραδόσεως μαρτυρουμένων. Ἐρχομαι τώρα εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς Ἱστορίας τῶν ὑπαρχόντων ναῶν.

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ὁ παλαιότερος σήμερον ὑπάρχων ἐν τῷ χωρίῳ ναὸς εἶναι ὁ τοῦ Ἀγ. Νικολάου, ὁ ὅποιος ἐκτίσθη ἴσως κατὰ τὸ ἔτος 1795 εἰς

13) Ἐλάχιστα βιογραφικὰ περὶ τούτου δρᾷ Λάμπρου Καρασμάνη Ἱστορικαὶ Εὐρυτανικαὶ Σελίδες ΛΑΜΙΑ 1931 σελὶς 34 ὑποσημείωσις.

τὴν θέσιν ἀρχαίου Ναοῦ ἐρειπωθέντος πρὸ πολλῶν χρόνων. Εἰς τὸν χώρον τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ναοῦ, ὡς ἀναφέρει παράδοσις, ἀνηγέρθη οἰκία κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Σαφὴς πληροφορία τοῦ ἔτους τῆς κτίσεως τοῦ σημερινοῦ Ναοῦ δὲν ὑπάρχει. Ἐνθύμησις ὁμοῦ ἐντύπου λειτουργικοῦ βιβλίου (14) προερχομένου ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ εὐρισκομένου σήμερον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προυσοῦ ἀναφέρει ὅτι «Ὁ Ἱερὸς οὗτος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ Θαυματουργοῦ ἦν ποτε οἶκος τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Μουσικολογιωτάτου Κύρ Κυρίλλου, (15) οὗ πατρὶς ἡ χώρα αὕτη. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἡγεμονίας τοῦ ἐκ Τεπελένης Ἀλῆ Πασᾶ, δι' ἀδείας τῶν κρατούντων ἐν ἔτει σωτηρίῳ... (τὸ ὅποιον δὲν ἀναφέρεται) ᾠκοδομήθη ἐπὶ τῶν αὐτῶν τοῦ οἴκου θεμελίων, ὡς ἤδη φαίνεται, καταβαλόντων τὰ πρὸς τὴν δαπάνην τῆς οἰκοδομῆς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ οἰκούντων. (16) Τὰ δ' ἐν τῷ ναῷ τούτῳ σκεύη οἷον ἱερὰ ἄμφια, Ποτήριον μετὰ δισκαρίου, βιβλία καὶ λοιπὰ πάντα προσεκτήθησαν καὶ ἀμισθὶ ἐχαρίσθησαν ὑπὸ τοῦ διαληφθέντος Κύρ Κυρίλλου εἰς ἴδιον αὐτοῦ μνημόσυνον καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν».

Ἡ ἐνθύμησις αὕτη γεγραμμένη διὰ Κυριλλικῶν καλλιγραφμάτων φαίνεται ὅτι ἐγράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1824 καὶ ἀρχὰς τοῦ 1825, ὅτε ὁ λόγιος Κύριλλος ὑπὸ τῶν ἐπικρατουσῶν τότε ἐν τῷ

14) Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου τούτου «ΑΙ ΘΕΙΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΕΡΩΝ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΗΤΟΙ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ» ΕΝΕΤΙΗΣΙ 1798 παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Εὐρίσκεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἡγουμενείου ὑπ' ἀριθμὸν 149.

15) Εἶναι ὁ Καστανοφύλλης Κύριλλος.

16) Ἀναφέρω ὀνόματά τινα τῶν τότε κατοίκων τοῦ χωρίου, τὰ ὅποια εὗρον γεγραμμένα εἰς ἐπιγραφάς εἰκόνων καὶ εἰς τὸν 42 χ. κ. τοῦ Μοναστηρίου Προυσοῦ.

Ἀναστάσης Ριζόπουλος, Παναγιώτης Καρανικόπουλος, Καργιαννακόπουλος, Κωνσταντῖνος Κατζικονόρης, Μπουκογιάννης, Δημοθανάσης, Δημήτρης Δημόπουλος, Δημήτριος Ταραμπίκος ἢ Ταραμπικογιαννόπουλος, Μπουκονίκος, Δημήτρης Μπουκογεωργόπουλος, Σωτήρης Μπουκογεωργόπουλος, παπᾶ Χρῆστος ἱερεὺς, Γιάννης Μποκόπουλος, Νικολὸς Μπουκογεωργόπουλος, Γεώργιος Ζαφείρης, Γιάννης Μπουμπουράνος κ. ἄ.

μοναστηρίῳ τοῦ Προυσοῦ συνθηκῶν ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν φίλην του ἡσυχίαν τὸν Ἄθωνα.

Παρέλειψεν ὁ Ἱερομόναχος οὗτος νὰ ἀναφέρῃ τὸ ἔτος τῆς κτίσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου ναοῦ, ἂν καὶ ἦτο γεγραμμένον εἰς λιθίνην ἄνωθεν τῆς κεντρικῆς εἰσόδου στήλην μέχρι τοῦ ἔτους 1906, ὅτε ἐγένετο κατὰ ἓν μέτρον εἰς ὕψος ἐπαύξεσις τοῦ Ναοῦ καὶ ἔκτοτε ἐξηφανίσθη ἡ πλάξ ἐκείνη, ἡ ὁποία θὰ καθίστα εἰς ἡμᾶς σήμερον γνωστὸν τὸ ἔτος τῆς κτίσεως αὐτοῦ.

Ἀνέφερον ὅμως ἀνωτέρω ὅτι ὁ ναὸς ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1795 καὶ τοῦτο συμπεραίνω ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ, ὡς ἐλέχθη, ὑπῆρχεν ἡ οἰκία τοῦ Κυρίλλου καὶ ὅτι ἐδωρήθη ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Νικολάου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προϋποθέτει καὶ τὴν κατάλληλον ἡλικίαν τοῦ Κυρίλλου διὰ νὰ προῶν εἰς δωρεὰν τῆς οἰκίας του.

Κατὰ τὸ ἔτος 1795 ὁ Κύριλλος εἰκοσαετῆς τότε ἐδώρησε τὴν οἰκίαν του συγκατατιθεμένων καὶ τῶν ἀδελφῶν του, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεγείρει τὴν ὑπάρχουσαν καὶ σήμερον οἰκίαν τῶν Ἀθανασιαδαίων.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ταύτης δωρεᾶς του ὁ Ἱερομόναχος οὗτος συνήργησε εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ, ἀφοῦ εἰς ἐπιγραφὰς εἰκόνων ὀνομάζεται κτίτωρ.

Πρὶν ἢ γίνῃ ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ εἰς τὴν ἀπόκρυφον ταύτην τοποθεσίαν ἐν μέσῳ πελωρίων δένδρων πρίνου, ὑπολείμματα τῶν ὁποίων διετηρήθησαν μέχρι τῆς σήμερον, εἶχε κτισθῇ τὸ Σχολεῖον τοῦ χωρίου εἰς τὸ προαύλιον τοῦ σημερινοῦ ναοῦ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὡς ἀναφέρει παράδοσις. Πρῶτος ἐν αὐτῷ διδάξας εἶναι ὁ ἐκ τῶν Κραδάρων ἐλθὼν πρῶτος Ἱερεὺς τοῦ χωρίου Γεώργιος Γεωργόπουλος (17) νυμφευθεὶς τὴν πρεσβυτέραν Τρισεύγενην εἰς τὸ τότε χωρίον τῆς Καστανίας. Εἰς τοῦτο τὸ Σχολεῖον ἔμαθε προφανῶς τὰ πρῶτά του γράμματα καὶ ὁ λόγιος Κύριλλος «ἐμβὰς εἰς τὴν ἀλφάβητον τῷ 1780, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, (18) εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν».

Διετήρησε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅποτε κατεστράφη, τὸ Σχολεῖον ἐκεῖνο τὴν ὀνομασίαν του «Κρυφὸ Σχο-

17) Γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα Παπαγιωργάκης.

18) Εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του 25ον ἐντυπον βιβλιοθήκης Ἱ. Μ. Προυσοῦ τελευταῖον φύλλον. Ὅρα περὶ τούτου καὶ εἰς τὸ περὶ Κυρίλλου κεφάλαιον ἐν τέλει τοῦ παρόντος βιβλίου.

λειτουργίας, ὡς διηγοῦνται οἱ ἐν αὐτῷ μαθητεύσαντες σημερινοὶ γέροντες τοῦ χωρίου.

Ἀσχοληθεὶς μὲ τὸ ἔτος τῆς κτίσεως τοῦ ναοῦ τούτου καὶ ἐλάχιστα ἀναφέρας διὰ τὸ παλαιὸν Σχολεῖον τοῦ χωρίου ἔρχομαι τῶρα νὰ ἀπαριθμήσω τὰς ὑπαρχούσας ἐν τῷ ναῷ εἰκόνας μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον τοῦτο μέρος νὰ ἀναφέρω καὶ πᾶν τὸ ὑπάρχον ἔξωθεν λόγου σήμερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀναμένων τὰ ἀποτελέσματα τῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐξετάσεών μου τῇ προτροπῇ τοῦ Αἰδεσιμωτάτου ἐφημερίου τῆς Καστανέας Κυρίου Βασιλείου Ἀλαμπασύνη συνεχέντρωσα ἀπὸ ὅλας τὰς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου τὰς παλαιὰς εἰκόνας, τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται, ἐξαιρουμένων πέντε ῥωσικῆς τέχνης, προέρχονται ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ κατὰ καιροὺς μετεφέροντο εἰς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας διὰ λειτουργικὰς ἀνάγκας, ὅπου καὶ παρέμενον.

Αἱ εἰκόνες αἱ ὑπάρχουσαι σήμερον εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἶναι αἱ κάτωθι:

- 1) Τῆς Θεοτόκου (0,24X0,17) φέρουσα ὀπισθεν γεγραμμένην δι' ἐρυθροῦ μόλις διακρινομένου χρώματος τὴν χρονολογίαν 1610.
- 2) Τοῦ Ἁγ. Νικολάου (0,22X0,17) τοῦ ἔτους 1751.
- 3) Ἑτέρα τῆς Θεοτόκου (0,36X0,23) λαϊκῆς τεχνοτροπίας.
- 4) Εἰκὼν ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν ζωνῶν (0,40X0,30) καὶ εἰκονίζουσα εἰς μὲν τὴν πρώτην ζώνην ἄνωθεν τὸν ΙΣ. ΧΡ. ἐν μέσῳ τῆς Μητρὸς τοῦ καὶ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, εἰς δὲ τὰς ἄλλας δύο τοὺς ἐξῆς Ἱεράρχας καὶ μάρτυρας: Ἅγιον Χρυσόστομον, Ἅγιον Γρηγόριον, Ἅγιον Νικόλαον, Ἅγιον Σπυρίδωνα, Ἅγιον Ἀθανάσιον, Ἅγιον Εὐθύμιον, Ἅγιον Χαράλαμπον καὶ Ἅγιον Δημήτριον.
- 5) Τῆς Θεοτόκου τοῦ ἔτους 1781 (0,31X0,23). Εἰς μικρὰν κάτωθεν ζώνην εἰκονίζοντο καὶ τρεῖς ἅγιοι, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος μόλις διακρίνονται.
- 6) Τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (0,33X0,26) τοῦ ἔτους 1786. (19)

19) Ἡ εἰκὼν αὕτη προέρχεται ἴσως ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1896 λόγῳ ἀνακτίσεως τοῦ ναοῦ τούτου μετεφέρθη εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὅπου καὶ παρέμεινε.

- 7) Τοῦ Ἀγίου Τρύφωνος καὶ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (0,31X0,24) τοῦ ἰδίου πιθανῶς ἔτους μὲ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερομένην τῆς κομῆσεως.
- 8) Τοῦ Ἀγίου Ἐλευθερίου καὶ Ἀγίου Στυλιανοῦ (0,37X0,32).
- 9) Τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ (0,68X0,46).
- 10) Τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ (0,32X0,24). Ἐπὶ τῆς εἰκόνος ταύτης ἀναγράφονται τὰ ἀκόλουθα:
«† Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ ἀναστάση Ρηζοπούλου 1802 Ἀπριλίου 4».
- 11) Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν (0,24X0,19) ἔτους 1808.
- 12) Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (0,28X0,22) ἔτους 1808. Εἰς τὸ ἄνω μέρος φέρεται ἡ ἐπιγραφή «Ἡ σύναξις τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων τῶν δώδεκα».
- 13) Τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ (0,36X0,30) τῶν ἀρχῶν Ἰωσῶς τοῦ Ἰθ' αἰῶνος. Περιλαμβάνει ἐπὶ μικρᾷ κάτωθεν ζώνης καὶ τοὺς ἐξῆς ἁγίους: Κωνσταντῖνον καὶ Ἐλένην, ἅγιον Ἀντώνιον καὶ ἅγιον Εὐθύμιον.
- 14) Τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου (0,36X0,30) τῆς αὐτῆς ἀγνώστου χειρὸς μὲ τὴν ἀνωτέρω. Περιλαμβάνει καὶ αὐτὴ τοὺς κάτωθι ἁγίους: Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, ἅγιον Ἀνδρέαν, ἅγιον Γεώργιον, ἅγιον Παντελεήμονα καὶ ἁγίαν Παρασκευήν.
- 15) Εἰς σχεδὸν ἐσθεσμένην εἰκόνα τοῦ ἔτους 1808 (0,19X0,14) εἰκονίζεται ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν μέσῳ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
- 16) Τοῦ Χριστοῦ ἐν μέσῳ τῆς Μητρός του ὡς καὶ ἡ ἀνωτέρω μικρά, καὶ τοῦ Προδρόμου (0,38X0,29). Φέρει κάτωθεν τὴν ἐπιγραφὴν: «Μνήσθητι Κύριε Κυρίλλου τοῦ Κτήτωρος (20) καὶ τῶν Γονέων αὐτοῦ ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 30» (21).
- 17) Τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ (0,37X0,27). Δωρεὰ Κυρίλλου ἔτους 1822.
- 18) Τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ (0,37X0,27) τοῦ ἰδίου ἔ-

20) Εἰς αὐτὴν τὴν εἰκόνα ὁ Κύριλλος ὀνομάζεται κτίτωρ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ εἰς ἑτέραν τοῦ ἔτους 1822 εὕρισκομένην εἰς τὸ τέμπλον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ παλαιὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου.

21) Παραλείπεται ἐνταῦθα τὸ ἔτος τῆς Ἱστορήσεως τῆς Ἀγ. Εἰκόνος. Πρέπει νὰ εἶναι τὸ 1822, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Κύριλλος ἐδώρησε 18 σφωζομένας καὶ σήμερον εἰκόνας εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου.

τους με τὴν ἀνωτέρω δωρεὰ καὶ αὐτὴ τοῦ λογίου Ἱερομονάχου Κυρίλλου.

19) Εἰκὼν τοῦ ΙΣ. ΧΡ. ἐν μέσῳ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Προδρόμου (0,54X0,40) ἀναγράφουσα ἄνωθεν τὰ «Βασιλεὺς καὶ Μέγας. Τῶν Βασιλευόντων Ἀρχιερεὺς» καὶ φέρουσα τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν «+ Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ ΙΩ. Καρανικόπουλο, Ἀθανασίου Κουτροπόπουλο, Γεώργιος Ταραμπηκογιαννόπουλος 1842 Σεπτεμβρίου 13. Ἐγένετο δ' αὕτη διὰ χειρὸς Γεωργίου ἀπὸ Κουζγουνιζιούγκι».

20) Ἐν τῷ δεσποτικῷ θρόνῳ ὑπάρχει μεγάλη φορητὴ εἰκὼν (0,82X0,57) τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐξωγραφισμένη ἐπὶ τριῶν ζωνῶν. Ἀνωθεν εἰκονίζεται ἡ Ἀγία Τριάς περιστοιχιζομένη ὑπὸ ἀγγέλων. Εἰς τὸ μέσον ἡ Θεοτόκος μετὰ τὸν μικρὸν Ἰησοῦν ἐν ἀγκάλαις. Εἰς τὰ δεξιὰ τῆς εἰκονίζονται οἱ ἅγιοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη, ἐνῶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης καὶ ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος. Εἰς τὴν τρίτην τέλος ζώνην εἰκονίζονται ὁ Ἅγιος Δημήτριος, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

21) Εἰκὼν τοῦ ΙΣ. ΧΡ., ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου εἰκονίζονται ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ Πρόδρομος (0,29X0,25). Περιλαμβάνει εἰς τὸ κάτω μέρος τοὺς ἁγίους: Γεράσιμον Νεομάρτυρα, Ἀπόστολον Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ τὴν Ἀγίαν Παρασκευήν.

22) Τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης (0,47X0,42).

23) Τῆς Ἀγ. Τριάδος ((0,35X0,24).

24) Τοῦ ΙΣ. ΧΡ. (0,18X0,27), ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου εἰκονίζονται πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ Παναγία καὶ ὁ Ἅγιος Τρύφων, ἐνῶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὁ Πρόδρομος καὶ ὁ Ἅγιος Παντελεήμων.

25) Τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος (0,42X0,32).

26) Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (0,40X0,30).

27) Τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου (0,25X0,19).

28) Τῆς Βαΐφόρου (0,41X0,32). Ἔργον τῶν παιδικῶν χρόνων τοῦ ἐνενηκονταετοῦς ἐπιζώντος ἐν τῷ χωρίῳ γέροντος κ. Ι.Κ. Λωρίδα.

29) Τοῦ Νυμφίου (0,42X0,32). Ἔργον καὶ αὐτὴ τοῦ προαναφερθέντος γέροντος.

30) Τῆς Σταυρώσεως (0,60X0,40). Κάτωθι φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἀφιέρωμα Α' Οὐλαμοῦ Α.Σ.Β.Π. Ἐν Ἀλδανικῷ Μετόπῳ τῇ 8—3—41 Τῇ φροντίδι Φωτίου Ζηνέλη. Διὰ χειρὸς Γ. Γεωργίου Μενάνδρου 25 Ἀθῆναι».

31) Εἰς τὸ προσκυνητᾶριον τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγ. Νικολάου ὑπάρχει εἰκὼν ἐξωγραφισμένη ἐπὶ δύο ζωνῶν. Εἰς τὴν πρώτην τοῦ-

των εικονίζεται ὁ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ καὶ ἐκατέρωθεν τούτου ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ Πρόδρομος. Εἰς τὴν δευτέραν ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ Μύρων καὶ οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος.

32) Τοῦ Ἁγ. Νικολάου (0,45X0,35). Ἀφιέρωμα Νικολάου Παλαιοῦ.

33) Ἑτέρα τοῦ Ἁγ. Νικολάου (0,26X0,21). Ἔργον τοῦ γέροντος κ. Ἰωάννου Λωρίδα.

Ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς προερχόμεναι εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Νικολάου αἱ κάτωθι 5 (πέντε) ῥωσικαὶ εἰκόνες:

- 1) Τῆς Θεοτόκου (0,39X0,32) ἔτους 1859 (22).
- 2) Τοῦ ΙΣ. ΧΡ. (0,39X0,32).
- 3) Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (0,39X0,32).
- 4) Τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς (0,39X0,32).
- 5) Τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἀγίας Ἑλένης (0,39X0,32).

Ὅλαι αἱ ἀνωτέρω εἰκόνες εἶναι πιθανῶς τοῦ ἔτους 1859. Ἐκ τούτων μόνον αἱ εἰκόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγ. Κων) νου καὶ Ἑλένης διατηροῦνται ἐν ἀρίστη καταστάσει.

Θαυμασίας τέχνης εἶναι τὸ ξυλόγλυπτον ἐκ ξύλου καρυδιάς τέμπλον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Νικολάου, κατασκευασθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1923 περίπου. Ἀπασαὶ αἱ εἰκόνες τούτου εἶναι ἔργα τοῦ ἁγιογράφου Γ. Σαραφιανοῦ ἐκ τῆς Λαμίας. Ἀναφέρω αὐτάς μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν των ἀρχόμενος ἐκ τῶν ἀριστερῶν.

1) Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ (1X0,50) Γ. Σαραφιανὸς ΛΑΜΙΑ.

2) Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (1X0,50) «Δαπάνη Δημητρίου Εὐσταθ. Κατσίκας 1924».

3) Η ΠΑΝΤΑΝΑΣΑ ΘΕΟΤΟΚΟΣ (1X0,50) «Δαπάνη Δημητρίου Ἀθ. Μπαλαγιάννη Γ. Σαραφιανὸς 1924».

4) Ο ΙΣ. ΧΡ. Ο ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ (1X0,50) «Δαπάνη Δημητρίου Ἀθ. Μπαλαγιάννη 1924».

5) Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ (1X0,50) καὶ

6) Ο ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ (1X0,50) ΛΑΜΙΑ 1924.

Ἐπὶ τῆς ὡραίας Πύλης τοῦ Ναοῦ τούτου εἰκονίζεται ὁ ζωοδότης Κύριος. Εἰς τὴν ἀριστεράν του χεῖρα κρατεῖ τὸ Ἅγιον Ποτήριον καὶ ταινίαν μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ

22) Ἀναγράφεται ὀπισθεν. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν εἰκόνων τούτων εἶναι γεγραμμέναι εἰς ῥωσικὴν γλῶσσαν.

τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Ἐάν τις φάγη ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα», διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς του εὐλογεῖ πάντας τοὺς μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσερχομένους. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τὸ τέμπλον περιλαμβάνει 17 εἰκόνας (0,53X0,26) τῶν κάτωθι Ἀποστόλων καὶ Ἀγίων, ὡς καὶ εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ πρώτην ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ.

- 1) Τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.
- 2) Τοῦ Ἀπ. Παύλου.
- 3) Τοῦ Ἀγίου Στυλιανοῦ.
- 4) Τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ἀφιέρωμα Ν. Ἀθ. Κουτρούμπκ.
- 5) Τοῦ Ἀποστ. Ἀλφαίου.
- 6) Τοῦ Ἀποστ. Ματθαίου.
- 7) Τοῦ Ἀποστ. Βαρθολομαίου.
- 8) Εἰς τὸ μέσον τῶν εἰκόνων τούτων εἰκονίζεται τὸ Ἅγιον Μανδύλιον.
- 9) Τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου.
- 10) Τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
- 11) Τοῦ Ἀποστ. Θωμᾶ.
- 12) Τοῦ Ἀποστ. Θαδαίου.
- 14) Τοῦ Ἀποστ. Φιλίππου.
- 13) Τοῦ Ἀποστ. Σίμωνος.
- 15) Τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου.
- 16) Καὶ τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.

Ὑπεράνω τῶν εἰκόνων τούτων καὶ κάτωθι τῶν ὑπὸ τῆς μεγίστης δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ διαχωριζομένων δρακόντων (ἐχθρῶν τῆς ἀγίας ἡμῶν ἐκκλησίας) εἰκονίζεται ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἀφιέρωσαν οἱ Νικόλαος καὶ Γεωργίτσα Θ. Μπαλζγιάννη.

Αἱ προαναφερθεῖσαι εἰκόνες φορηταὶ καὶ τοῦ τέμπλου ἀποτελοῦν τὸν εἰκονικὸν διάκοσμον τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Νικολάου.

Εἰσερχόμενός τις εἰς τὸ Ἱερὸν τοῦ ναοῦ βλέπει τὴν προσκομιδὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει τοιχογραφηθῇ ἢ ἀποκαθήλωσις τοῦ Θεοῦ Ναζωραίου. Ἐκατέρωθεν τούτου εἰκονίζονται ἡ Μήτηρ του καὶ ὁ λῖαν ἡγαπημένος του μαθητῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος. Δυστυχῶς τὰ πρόσωπα λόγῳ ὑγρασίας ἔχουν καταστραφῇ. Διτηρήθησαν ἄθικτοι ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, ὅχι ὁμῶς καὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐκάστοτε διερχομένων παπαδοπαίδων, αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Προσκομιδῆς ταύτης τέσσαρες τὸν ἀριθμόν.

Ἡ πρώτη τούτων ἔχει τελείως καταστραφῇ καὶ ἄγνωστον πα-

ραμένει τὸ ἐὰν περιεῖχεν ὀνόματα ΖΩΝΤΩΝ ἢ ΤΕΘΝΕΩΤΩΝ. Αἱ ὑπόλοιποι τρεῖς, ὡς ἔχουν, ἀναφέρονται.

Α) «Τεθνεώτων

Κυρίλλου, Γαλακτίου, (23) Γερασίμου τῶν Ἱερομονάχων (24)

23) Ἱερομόναχος ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Καστανέας, ἀνεψιὸς τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ἀναφερομένου Κυρίλλου τοῦ Καστανοφύλλου, υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου. Ἄγνωστον παραμένει, ἂν ἐμόνασεν εἰς τὸ μοναστήριον Προυσοῦ, διότι ἔχουν ἀπολεσθῇ τὰ παλαιὰ μοναχολόγια. Δι' ἰδίων του ἐξόδων κατεσκεύασε τὸ παλαιὸν τέμπλον τοῦ Ἀγ. Νικολάου, εὐρισκόμενον σήμερον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Δημητρίου, τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1840.

24) Παραλείπεται ἐνταῦθα τὸ ὄνομα τοῦ Ἱερομονάχου Καλλινίκου καὶ τινὰ ἄλλα ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ὁ κτίτωρ Κύριλλος εἰς τὸ προαναφερθὲν 149 ἐντυπον λειτουργικὸν διδλῖον τῆς διδλιοθήκης τοῦ Ἱγουμενεῖου τῆς Ἱ. Μ. Προυσιωτίσσης συνιστᾷ, ὅπως μνημονεύονται εἰς τὴν προσκομιδὴν ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς ἐφημερίων τοῦ χωρίου. Τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶναι :

«Κυρίλλου, Καλλινίκου, Γερασίμου τῶν Ἱερομονάχων. Καλλινίκου μοναχοῦ, Τριανταφίλου, Ἀγόρως, Δημητρίου, Στάμως, Γεωργίου, Ἰωάννου, Νικολάου, Ἀγόρως, Δημητρίου, Ἰωάννου, Ἀλέξως, Ἀγόρως, Στάμως, Καλλίστου μοναχοῦ, Παναγιώτου, Ζαφύρως, Κωνσταντίνου, Ματθαίου μοναχοῦ, Ζωσιμᾶ μοναχοῦ, Ἰωάννου, Ἐμμανουήλ». Ὁ Ἱερομόναχος Καλλνίκος σύγχρονος τοῦ Κυρίλλου φαίνεται ὅτι κατάγεται ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Καστανίας. Συμπεραίνομεν τοῦτο ἀπὸ μίαν μαρτυρίαν του κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς Ζαφείραινας τοῦ ἔτους 1801 δύο χωραφίων τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου. Μνημονεύεται εἰς τὸν 31 χ. κ. 54α, 55α, 606, καὶ εἰς τὸν 42 χ. κ. σελ. 41.

Καὶ ὁ ἕτερος ἀναφερόμενος Καλλνίκος μοναχὸς κατάγεται ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Καστανίας. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Παπᾶ Πελαγίου καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1795 περίπου κατεσκεύασε δι' ἰδίων του ἐξόδων τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου εἰς τὸν Ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Μεγάλης Βρύσης. Ἐπὶ τῆς εἰκόνης αὐτῆς, ἣ ὁποῖα εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προυσοῦ, ὑπάρχει ἡ κάτωθι ἐπιγραφή: «Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Καλλινίκου μοναχοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Καστανίας».

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα περιέχονται καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Τριανταφύλλου καὶ τῆς συζύγου του Ἀγόρως. Ὁ Τριαντάφυλλος οὗτος ἐδώρησεν εἰς τὸ μοναστήριον Προυσοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1783 Νοεμβρίου 8 «τὸ χωράφι του εἰς θέσιν Κεφαλόδρυσον Γούρναις, διὰ προθέσεις δύο ὀνομάτων Τριανταφύλλου καὶ Ἀγόρους» (42 χ. κ. σελ. 39).

Ἀθ. Ζωήτσας, Χριστοδ. ΙΩ. Ζαχαρίου Ἱερέων (25)
 Σοφία, Μαρίας πρεσβυτέρας Ἱερέων».

Β) «Τεθνεώτον

25) Δὲν μνημονεύονται ἐνταῦθα ἅπαντα τὰ ὀνόματα τῶν ἐφημερίων τοῦ χωρίου ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, τὰ ὁποῖα κατόπιν ἐρεῦνης εἰς ἐνθυμήσεις διδλίων καὶ εἰς παραδόσεις ἀνεύρομεν καὶ ἀναφέρομεν.

Πρῶτος ἐφημέριος τοῦ χωρίου εἶναι ὁ ἐκ Κραδάρων Γεώργιος Γεωργόπουλος, διδάσκαλος τοῦ παρὰ τὸν Ἀγ. Νικόλαον «κρυφοῦ Σχολείου», ὡς ἀλλαχοῦ γράφομεν. Τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του παραμένει ἄγνωστον. Πρέπει νὰ ἔχη ἀποθάνει πρὶν ἀπὸ τὸ 1800, διότι κατὰ τὸ ἔτος 1801 ἐφημέριος τοῦ χωρίου εἶναι ὁ Παπᾶ Χρήστος, ὡς εὐρίσκομεν εἰς τὸν 42 χ. κ. σελ. 41. Ἀπέθανε δ' οὗτος μεταξύ τῶν ἐτῶν 1842 — 1848. Δίκαιος ὀνομάζεται εἰς ἐνθύμησιν Εὐαγγελίου τοῦ ἔτους 1840, εὐρισκομένου εἰς τὸν Ἀγ. Νικόλαον, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου Παπαχρήστου, τρίτου κατὰ σειρὰν ἐφημερίου τοῦ χωρίου. Πάντως κατὰ τὸ ἔτος 1849 ἦτο ἱερεὺς εἰς τὸ χωρίον ὁ παπᾶ Ἰωάννης Παπαχρήστου, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ προαναφερθέντος Εὐαγγελίου καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1864, ὁπότε, ὡς ἀναγράφει ὁ ἀδελφός του Παπᾶ Ζαχαρίας εἰς τὸ ἴδιον Εὐαγγέλιον, ἀπεβίωσεν.

Τέταρτος κατὰ σειρὰν ἐφημέριος εἶναι ὁ Παπᾶ Ζαχαρίας Παπαχρήστου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1864 μέχρι τοῦ 1886, ὁπότε ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς ἐπιταφίου του στήλης, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ περὶ τοῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου κεφάλαιον ἀναφέρομεν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐφημερίας τοῦ Παπᾶ Ζαχαρίου συνελειτούργει μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον ὁ Ἱερεὺς Χριστοφόρος Ἀθανασιάδης μεταβάς περὶ τὸ ἔτος 1890 εἰς τὸ χωρίον Παπαδάτες τῆς Τριχωνίδος.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1886 — 1931 ἦτο ἐφημέριος τοῦ χωρίου ὁ υἱὸς τοῦ Παπᾶ Ζαχαρίου Παπᾶ Χρήστος. Ἐλειτούργει ἐνίστε εἰς τὸ χωρίον καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Παπᾶ Ἰωάννου Παπᾶ Νικόλας, ὁ ὁποῖος ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη διατελέσας λειτουργὸς τοῦ μοναστηρίου τῆς Τατάρνης, ἦλθε κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του ἔτη ἐφημέριος τοῦ γειτονεύοντος χωρίου τοῦ Προδρόμου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀγαθοῦ Ἱερέως Παπαχρήστου ἐγένετο ἐφημέριος τοῦ χωρίου ὁ υἱὸς του κ. Κωνσταντῖνος Παπαχρήστου μέχρι τοῦ ἔτους 1963, ὁπότε λόγῳ ἡλικίας παρητήθη καὶ ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον ἐφημερεύει ἐν τῷ χωρίῳ ὁ ἐκ τοῦ γειτονεύοντος χωρίου τοῦ Τόρνου καταγόμενος κ. Βασίλειος Ἀλαμπασύνης.

Ἀναστασία, Ν. Α. Ἀθ. Ἀγόρου, Κ. Κ. Μαρία, Ν. Νικω. Γ. Ζωήτσας, γεραση. Χάϊδω, ΙΩ».

Γ) Ἡ τρίτη κατὰ σειρὰν ἐπιγραφή ἀναγράφει μόνον τὴν λέξιν «ΖΩΝΤΩΝ» χωρὶς νὰ ἔχη γραφῇ τὸ ὄνομά τινος.

Ἐγένετο ἡ τοιχογραφία αὕτη «διὰ χειρὸς Ζ.Γ. Τριάντη ἐκ Σαμαρίνης τὴν 28ην Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1887».

Ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς ἐντὸς κυτίου φυλάσσονται τὰ ὁστὰ τῶν κάτωθι ἁγίων ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων:

1ον) Ἐπὶ ὀρθογωνίου σχήματος ἀργυρᾶς πλακὸς περιέχονται ὁστάρια τῶν: Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Βαρβάρας, Χαραλάμπους, Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἀωννύμου Ἀγίου καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς πλακὸς μικρὸς σταυρὸς.

2ον) Ἐπὶ ἑξαγωνικοῦ σχήματος κυτίου μικροῦ περιέχονται ὁστὰ τῶν ἁγίων: Τρύφωνος, Ἐλευθερίου, Παντελεήμονος καὶ Χαραλάμπους.

3ον) Ἐξαγωνικὸν τέλος κυτίου περιλαμβάνει ὁστοῦν ἀωννύμου Ἀγίου.

Θαυμασίας ξυλογλυπτικῆς μικρογραφίας κεκοσμημένος διὰ ἐρυθρῶν σφαιρικῶν πετραδίων εὐρίσκεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικολάου μικρὸς παλαιὸς σταυρὸς.

Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψews αὐτοῦ εἶναι ἐσκαλισμένος ἄνωθεν ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, εἰς τὸ μέσον ἡ Βάπτισις, ἐκατέρωθεν τῆς ὀπίσθας εἰκονίζονται δύο καθήμενοι ἀπόστολοι, καὶ τέλος εἰς τὸ κάτω μέρος ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ τῆς ὀπίσθας ὀψews εἰκονίζεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου ἄνωθεν, εἰς τὸ μέσον ἡ Σταύρωσις τοῦ Θείου Ναζωραίου. Ἐκατέρωθεν τούτου εἰκονίζονται, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐμπροσθίαν ὀψιν, οἱ δύο ἀπόστολοι. Τέλος εἰς τὸ κάτω μέρος εἰκονίζεται ἡ ταφὴ τοῦ Θεανθρώπου.

Ἐκ τῶν λειτουργικῶν σκευῶν ἀναφέρομεν Ἀντιμήνσιον «Χαλκεσχαραχθὲν ἐν Λιδόρνῳ δαπάνῃ τοῦ Πανοσιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου κυρίου Ἰωακείμ Βαλαμόντε ἐν ἔτει 1837 καὶ καθιερωθὲν παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου Ἀγίου Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Κυρίου Κυρίου Σεραφεῖμ 1918», ὡς καὶ δύο Ἀέρας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος εἶναι τοῦ ἔτους 1894, ἐνῶ ὁ δεύτερος εἶναι Ἀφιέρωμα τῆς Δεσποίνης Βάρκα ἐν Βοστώνῃ τῇ 24ῃ Ἰουνίου 1922.

Κατὰ τελευταίαν ἔρευναν ἀνεύρομεν μερικῶς κατεστραμμένον παλαιὸν Φελόνιον (τῶν παλαιῶν Ἱερέων), τὸ ὁποῖον πιστεύω ὅτι εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου κατὰ τὸ ἔτος 1801 δωρηθὲν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου.

Ἀναφέροντες εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγ. Νι-

κολάου κεφαλαίου τὴν ἐνθύμησιν τοῦ 149 ἐντύπου τῆς Ἱ. Μ. Προυσοῦ βλέπομεν ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀμφίων καὶ λοιπῶν λειτουργικῶν σκευῶν ἐδωρήθησαν «ὕπὸ τοῦ διαλειφθέντος Κύρ Κυρίλλου» καὶ τὰ διὰ τὴν λειτουργίαν ἀπαιτούμενα διδλία.

Ἐκ τῶν Παλαιῶν Βιβλίων μόνον δίχρωμος Παρακλητικὴ καὶ Ἀπόστολος διασώζονται σήμερον εἰς τὸν Ναὸν τοῦτον. Ἐπὶ τοῦ ἐπικαλύμματος τοῦ Ἀποστόλου ὑπάρχει γεγραμμένη διὰ μελάνης ἢ χρονολογία 1818. Τὰ Τριψῖδια καὶ ὅλα τὰ ἄλλα παλαιὰ διδλία μετεφέρθησαν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Ἱερέως Παπᾶ Χρήστου περὶ τὸ 1920 εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Προυσιωτίσσης.

Τὸ πρῶτον φύλλον καὶ τῶν δύο τούτων διδλίων ἐλλεῖπει. Συγγρίνοντες τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκτυπώσεως τούτων μὲ τὸ ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου προερχόμενον 149 ἐντυπον, τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ ἔτους 1798, συμπεραίνομεν ὅτι καὶ αὐτὰ ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Ἑνετίαν τὸ ἴδιον ἔτος (1798) ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Νικολάου τοῦ Γλυκέος.

Ἀναγράφομεν προσέτι καὶ τὸ εἰς τὴν περὶ τῶν Ἱερέων ὑποσημείωσιν προαναφερθὲν Εὐαγγέλιον τοῦ ἔτους 1840, ἐκδοθὲν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Τυπογραφίας τοῦ Φοίνικος ἐν Βενετίᾳ, καὶ ἕτερον τοῦ ἔτους ΑΩΟΒ' (1872), παρὰ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἐν Βενετίᾳ.

Ἀναφέρομεν τέλος κυκλικὰς εἰκόνας ἐπὶ ξύλου καρυδιᾶς ἐξωγραφισμένας τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν καὶ τοῦ Παντοκράτορος, τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου εἰς μνήμην, ἀφιερωθεῖσαν, Βασιλικῆς Δ. Σιάτρα τὴν 10ην Φεβρουαρίου 1930 καὶ τὸν ἐπιτάφιον «ἀφιέρωμα Δῆμ. Μπαλαγιάννη τοῦ ἔτους 1918».

Δι' αὐτῶν τελειῶνω τὴν περὶ τοῦ ἐνοριακοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου μελέτην μου καὶ ἔρχομαι εἰς τὴν ἐξιστόρησιν παντὸς σχεσιν ἔχοντος μὲ τὸν ναὸν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ὁ Ναὸς οὗτος, ῥυθμοῦ Βασιλικῆς, εὕρισκόμενος εἰς τὸ κέντρον περίπου τοῦ χωρίου ἐκτίσθη, ὥς ἔχει σήμερον, κατὰ τὸ ἔτος 1896 ὑπὸ ταπεινῶν Ἡπειρωτῶν τεχνιτῶν. (26)

26) Κατὰ πληροφориαν τοῦ σεβασμίου γέροντος κ. Κωνσταντίνου Νικ. Γεωργοπούλου πρωτομάστορας ἦτο ὁ ἐκ τῶν Τζουμέρκων καταγόμενος Χρ. Κεχαγιάς, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ τότε ἐπίτροπος Ἐλευθέριος Δεληγιάννης ἔδωκε διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ τούτου 300 δρχ. τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀνωθεν τῆς Κεντρικῆς εἰσόδου ὑπάρχει εἰς λευκὸν λίθον ἐσκαλισμένη ἡ κάτωθι ἐπιγραφή:

«ΤΟ ΕΤΟΣ 1896 ΑΥΓΟΥΣΤ. 10

ΚΙΜΙΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΔΑΦΑΝΗ
Ε. Κ. ΚΙΝΟΤΗΣ ΚΑΣΤΑ.».

Ἡ ὑπαρξίς ὁμῶς ναοῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ μνημονεύεται καὶ πολὺ πηλαιότερον. Εἰς τὸν 42 χ.κωδ. τοῦ μοναστηρίου Προυσοῦ σελ. 41 ὑπάρχει «ὁμολογία δωρεᾶς δύο χωραφίων τῆς Ζαφείραιναις ἀπὸ τοῦ χωρίου τῆς Καστανιάς, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν εὐρίσκεται εἰς τὸ Κάτω διάσελον εἰς τὴν μηλιάν, ὅπου γέρνει ὁ δρόμος κατὰ τὰς Γούρναις, ἐνῶ τὸ ἄλλον εὐρίσκεται εἰς τὰς Κερασιὰς ἐπάνω τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας».

Ἡ ὁμολογία αὕτη γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ Καστανίας καταγομέου, ὡς ἀνωτέρω ἀναφέρθη, καὶ ἐν Προυσῷ μονάζοντος Ἱερομονάχου Καλλινίκου παρισταμένων ὡς μαρτύρων τῶν παπᾶ Χρήστου καὶ Παπᾶ Θανάση φέρει τὴν χρονολογίαν 1801 Ὀκτωβρίου 20.

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς αὐτὰ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας κατὰ τὸ ἔτος 1801 ὑπάρχει καὶ μάλιστα εἶναι παλαιά, διότι μόλις μετὰ 22 ἔτη ὁ Ἱερομόναχος Κύριλλος ἀνακτίζει αὐτὴν ἐκ θεμελίων.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 149 λειτουργικὸν βιβλίον, ὅπου ἀναφέρον-

ται τὰ περί τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς περί τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου:

«Κατὰ δὲ τὸ „αὐχγ“ (1823) ἔτος τῆς σωτηρίας, δαπάνη τοῦ Ἱεροῦ τούτου ἀνδρὸς (27) ἀνεκαινίσθη ἐκ βάθρων καὶ ὁ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου πάνσεπτος Ναός, ὡσαύτως καὶ ὁ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ».

Ἡ ἀνάκτισις τοῦ ναοῦ ἐκ θεμελίων κατὰ τὸ ἔτος 1823 προϋποθέτει παλαιότητα τῆς ἐκκλησίας ἢ μεγέθυνσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐγένετο, διότι, ὡς παραδίδεται διὰ τοῦ στόματος τῶν γερόντοτέρων, ἡ ἐκκλησία ἐκείνη (ἢ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου ἀνακτισθεῖσα) ἦτο πολὺ μικρὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1896 ἀπητήθη καὶ νέα ἀνάκτισις καὶ οὕτω κατεσκευάσθη ἡ σήμερον ὑπάρχουσα.

Μόνον αὐτὰ γνωρίζομεν περί τῆς κτίσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ναοῦ.

Εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν συναντῶμεν πενιχρὸν εἰκονικὸν διάκοσμον. Αἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου ὑπάρχουν καὶ μικραὶ χάρτιναι, ἀφιερῶματα τῶν σημερινῶν χωρικῶν.

Αἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου ἐκ τῶν ἀριστερῶν τοῦ εἰσερχομένου πρὸς τὰ δεξιὰ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι (28) :

1) Τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ Δημητρίου (0,83X0,33).

2) Τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ (29) (1,70X0,68) λαμβάνοντος τὴν ψυχὴν τοῦ φιλαργύρου. Εἰς τὴν ἀνά χεῖρας τοῦ Ἀρχαγγέλου ταινίαν ἀναγράφονται τὰ ἀκόλουθα: «Βρωτοὶ βλέποντες τὸ ξίφος τεταμένον, ὅσοι βέβηλοι καὶ ῥάθυμοι τὸν τρόπον Συσταλεῖται πρὸς μετάνοιαν τάχει· εἰ δὲ μὴ προφάυσητε τῇ θεῇ Πύλῃ. Ἐγὼ γὰρ ὁ πρὶν παλαιᾶς προστάτης ταύτης δ' ἐτάχθην τῆς νέας Ἐδέμ φύλαξ...».

Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς εἰκόνος ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: «Δαπάνη Κωνσταντίνου Σπυρίδων. Δελικωστοπούλου 1885».

27) Τοῦ Κυρίλλου τοῦ Καστανοφύλλη.

28) Κατὰ πληροφορίαν τοῦ ἐν Ἀθήναις εὕρισκομένου κ. Γεωργίου Κων. Δελικωστοπούλου ὑπῆρχεν ἐν τῷ ναῷ παλαιὰ εἰκὼν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου με οὐδεμίαν τῶν πέριξ χωρίων εἰς τὴν ἀρχαιότητα συγκρινομένη. Κατέστρεψε δὲ αὐτὴν δι' ἀποξέσεως πτωχός τις τῷ Πνεύματι ἐκ τῆς Τριωνίδος ἐγκλεισθεὶς εἰς τὸν Ἱερὸν Ναόν.

29) Ἡ εἰκὼν αὕτη ὡς καὶ τοῦ ἐτέρου Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ εἶναι ἐξωγραφισμένα ἐπὶ τῶν ἐκατέρωθεν τῆς Ὠραίας Πύλης Θυρῶν τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ναοῦ τούτου.

3) Εἰκὼν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ (0,80X0,38).
 4) Τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (0,80X0,43)
 5) Τῆς Θεοτόκου (0,80X0,43). Κάτωθι φέρει τὴν ἐπιγραφήν: «Δαπάνη Εὐσταθίου Ν. Κατσικονόρλη 1885».

6) Τοῦ ΙΣ. ΧΡ. «τοῦ Σωτῆρος τοῦ Κόσμου» (0,80X0,50). Ἐπ' αὐτῆς ἀναγράφονται τὰ ἀκόλουθα: «Δαπάνη Εὐσταθίου Ν. Κατσικονόρλη 1885», ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω τῆς Θεοτόκου.

7) Τοῦ Προδρόμου (0,80X0,50).

8) Τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ (1,70X0,68). Ἀνὰ χεῖρας κρατεῖ ταινίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς: «Ὁ ξυγγράφου κάλαμον τῇ χειρὶ φέρων τῶν εἰσιόντων συνταγὰς ἀπογράφω, Φρουρῷ στέργοντας, εἰ δὲ μὴ φθείρω τὰ χει...».

Ἐγένετο ἡ εἰκὼν αὕτη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ «Δαπάνη Κωνσταντίνου Σπυρίδων. Δελικοστοπούλου 1885 Ὁ-χτομῆρ. 16».

9) Εἰκὼν τοῦ Ἀγίου Τρύφωνος (0,80X0,42).

Ἐκ τῶν Παλαιῶν Χρόνων ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς κοιμητήριον τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου μέχρι τοῦ ἔτους 1933, ὁπότε κατεσκευάσθη ὁ Ἱερὸς Ναὸς τῶν Ἀγίων Πάντων, τὸ σημερινὸν Νεκροταφεῖον.

Ἐρευνῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὸν περίξ τῆς ἐκκλησίας χώρον ἀνεκάλυψα δύο στήλας ἐκ κεχρίνης πέτρας, προερχομένας ἐκ δύο μνημείων.

Ἡ πρώτη τούτων προέρχεται ἐκ τοῦ μνήματος τοῦ ἐφημερίου τοῦ χωρίου Παπᾶ Ζαχαρίου (30) καὶ ἀναγράφει τὰ ἀκόλουθα:

	ΙΣ	
ΧΣ		ΝΚ
ΠΑΠΑ		ΖΑΧ
ΤΗΝ	27	ΝΕΙ
	1886	

Ἡ δὲ δευτέρα ἐκ τοῦ μνήματος Ζαφείρη ἢ Ζαχαροπούλου τι-

30) Ὁ Ἱερεὺς οὗτος ἀναφερόμενος καὶ εἰς τὸ περὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου κεφάλαιον ἐγένετο ἐφημέριος τοῦ χωρίου κατὰ τὸ ἔτος 1864 καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του 1886. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἐπιταφίου του στήλης ἀνεφέρετο εὐκρινῶς τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του. Σήμερον ἔχει καταστραφῇ καὶ μόλις διακρίνεται τὸ 188(6). Πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὸ 1886, διότι ὡς ΤΕΘΝΕΩΣ μνημονεύεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς προσκομιδῆς τοῦ ἔτους 1887.

νός, διότι ἐκ τοῦ γράμματος Ζ μόνον τὰ δύο αὐτὰ ἐπώνυμα ἀπαν-
τοῦν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκ τῶν Παλαιῶν χρόνων μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης στήλης ἔχουν χαραχθῇ τὰ κάτωθι:

ΤΟΥ	ΧΡ.	Ν.Κ.Δ.
Α.Α.Ζ	ΤΗΝ	25
ΔΕΚΕΡ		1888

Αἱ στήλαι φυλάσσονται εἰς τὸν Ἱερὸν ναόν, ὅπου ὑπάρχουν
εἰς μαρμαρίνην στήλην καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐκ τοῦ χωρίου ἡρωϊ-
κῶς πεσόντων κατὰ τὰς μάχας τοῦ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1912 — 13
γενομένου πολέμου.

Πιστεύομεν ὅτι μετὰ τὴν περάτωσιν τῆς κατασκευῆς τῆς Πλα-
τείας τοῦ χωρίου ἡ Κοινότης Καστανέας θὰ τιμήσῃ τοὺς ἡρώας
τῆς διὰ τῆς κατασκευῆς ἐνὸς Ἱεροῦ, εἰς τὸ ὅποιον θὰ ἀναγράφον-
ται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἄλλων ἀπὸ τὰς ἐσχατιᾶς τῆς Μ. Ἀσίας
μέχρι τῶν χιονοσκεπῶν Ἀλβανικῶν ὀρέων ἡρωϊκῶς πεσόντων Κκ-
στανιωτῶν.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἐπὶ λόφου ἄνωθεν τῶν τελευταίων οἰκιῶν τοῦ χωρίου εὐρί-
σκεται ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Δημητρίου ῥυθμοῦ Βασιλικῆς.

Τὸ ὑπάρχον σήμερον κτίριον τοῦ Ναοῦ τούτου ἐγένετο δι' ἐρά-
νου μεταξὺ τῶν χωρικῶν κατὰ τὸ ἔτος 1923 εἰς τὴν θέσιν τοῦ Πα-
λαιοῦ ναοῦ, ὃ ὁποῖος ἀνεκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1824 Δαπάνη τοῦ Ἱε-
ρομονάχου Κυρίλλου, ὡς καταφαίνεται ἀπὸ ἐπιγραφὴν ἐσκαλισμέ-
νην ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς τοῦ Ναοῦ.

«1824

ΔΙΑ' ΚΛΛ.».

Ἄλλῃ καὶ εἰς τὸ πολλάκις προαναφερθὲν 149 λειτουργικὸν
βιβλίον ἀναγράφονται τὰ ἀκόλουθα περὶ τοῦ ναοῦ τούτου:

«Ὁ δὲ τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἡξίωται καὶ αὐτὸς τῆς,
ὡς ἔδει, ἀνακτίσεως, οὐχ ὑπὸ τινος ἄλλου, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ τούτου
τοῦ φιλοκάλου ἀνδρὸς κατὰ τὸ ,αωκῶ' (1824) σωτήριον ἔτος καὶ
κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, παρ' οὗ κτίτορος καὶ κανονικῶς ἀπεφάν-
θη ναὸς τῶν δύο μεγάλων μαρτύρων καλεῖσθαι, Δημητρίου δηλαδή
καὶ Γεωργίου».

Τὸ ὅτι ὁ Κύριλλος ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦτον εἰς μνήμην τῶν δύο
μεγαλομαρτύρων δηλοῦται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων, καὶ
ἀπὸ εἰκόνισμα, τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο ἄλλοτε εἰς θέσιν «Σταμπολί-
καινα» εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ δρόμου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐθεάτο ὁ
Ἱερὸς οὗτος Ναός. Εἰς τὸ εἰκόνισμα ὑπῆρχε μικρὰ εἰκὼν εἰκονί-
ζουσα τοὺς δύο Μάρτυρας Δημήτριον καὶ Γεώργιον μὴ εὗρεθεῖσα
σήμερον.

Ἄγνωστον παραμένει τὸ ἔτος τῆς πτώσεως τοῦ παλαιοῦ ἐ-
κείνου ναοῦ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λέγεται ὅτι ἔ-
λαβε τὸ παλαιὸν ὄνομά του τὸ χωρίον «Ἅγιος Δημήτριος».

Πιστεύεται ὅτι κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅτε κατεστρά-
φη καὶ τὸ χωρίον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Ἡ καταστροφὴ αὕτη πρέ-
πει νὰ ἔγινε κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, διότι κατὰ τὰς ἀρχὰς
τοῦ ΙΗ' ἐπανεκτίσθη καὶ πάλιν τὸ χωρίον καὶ ἀπὸ Ἀγ. Δημήτριος
μετωνομάσθη εἰς Καστανίαν. (31)

Ὁ Ἱερὸς οὗτος Ναὸς διασώζει τὸ παλαιὸν τέμπλον τοῦ Ἀγ.
Νικολάου μὲ τὰς ἀρίστης τέχνης εἰκόνας τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰ-
ῶνος.

Ἐγένετο δὲ τὸ τέμπλον τοῦτο ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ ἡμιεσθε-
σιμένην ἐπιγραφὴν εὗρισκομένην ἄνωθεν τῆς Ὠραίας Πύλης «Δι'

31) Περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ χωρίου διαπραγματευόμεθα ἐν ἐκ-
τάσει εἰς προσεχῇ μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΣΤΑ-
ΝΕΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ».

ἐξόδων τοῦ Παν. Γαλακτίωνος Ἱερομονάχου τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1840».

Αἱ εἰκόνες αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ εἶναι:

1) Ὁ Ἅγιος Νικόλαος (0,60X0,40). Κάτωθεν ἀναγράφεται ἡμιεσθρεσμένη ἐπιγραφή, τὴν ὁποίαν συμπληροῦμεν διὰ τῶν ἐντὸς παρενθέσεων λέξεων.

«+Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ ΚαρΓιαννα (κοπούλου καὶ τῶν) υἱῶ (ν αὐτοῦ) 1799».

2) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος (0,66X0,48) «Δαπάνη Δημητρίου Ὑφαντοπούλου 1961, διὰ χειρὸς Γερασίμου Σ. Μανέτια».

3) Ἡ Θεοτόκος «Ἡ ΕΛΕΟΥΣΑ» (0,67X0,50). Ἐπ' αὐτῆς ἀναγράφονται τὰ κάτωθι: «+Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παναγίου-του Καρανικοπούλου (32) 1802».

4) Ὁ ΙΣ. ΧΡ. «ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου» (0,67X0,50) ἔτους 1801 τῆς αὐτῆς ἀγνώστου χειρὸς μετὰ τὴν Θεοτόκον τοῦ 1802.

5) Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (0,64X0,41) ἔτους 1822 καὶ

32) Ἀπόγονοι τούτου οἱ σημερινοὶ Μπαλταῖοι.

6) Ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος καὶ ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος (0,59X 0,38), ἐπὶ ξύλου πλατάνου ἐξωγραφισμένη καὶ πρόερχομένη ἐκ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ πιθανὸν τοῦ Ἀγίου Χαράλαμπος.

Εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ τέμπλου ὑπάρχουν ἀποστολικαὶ μικραὶ ἱσομεγέθεις εἰκόνες (0,36X0,27) δωρεαὶ τοῦ Κυρίλλου κατὰ τὸ ἔτος 1822.

Ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ εἶναι αἱ κάτωθι:

1) ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας

2) ὁ Ἅγιος Λουκᾶς

3) ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος

4) ὁ Ἅγιος Φίλιππος

5) ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος

6) ὁ Ἅγιος Πέτρος ἀναγράφουσα καὶ τὸ «Πέτρος Ἀπόστολος Ἰησοῦ ΧΡ»

7) Ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἔτους 1822,

8) Τὸ Ἅγιον Μανδήλιον. Ἡ εἰκὼν αὕτη εὕρισκομένη εἰς τὸ μέσον τῶν μικρῶν ἀποστολικῶν εἰκόνων φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: «Μνήσθητι καὶ τοῦ Κτίτωρος Κυρίλλου Ἱερομονάχου καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (33) ἔτους, ,αωκδ' (1822)»

9) ὁ Ἅγιος Σίμων

10) ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος

11) ὁ Ἅγιος Παῦλος. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου Γερασιμοπούλου ἐκ Καρπενησίου ,αωκδ' (1822)».

12) ὁ Ἅγιος Θωμᾶς

14) ὁ Ἅγιος Μάρκος

15) ὁ Ἅγιος Ματθαῖος.

Ἐκτὸς τῶν εἰκόνων τοῦ τέμπλου ὑπάρχει καὶ μικρὰ εἰκὼν τοῦ Ἀγ. Δημητρίου (0,37X0,23) «Δωρεὰ Νικολάου Παλαιοῦ ἐκ Βόλου 1925» ὡς καὶ πλῆθος ἄλλων χαρτίνων εἰκόνων τοῦ τιμωμένου Ἀγ. Δημητρίου.

33) Γονεῖς τοῦ Κυρίλλου ἦσαν ὁ Δημήτριος καὶ ἡ Στάμω καὶ αὐτάδελφοί του ὁ Γεώργιος, ὁ Ἰωάννης, ἡ Ἀγόρω καὶ ἡ Χαΐδω, ὡς ὁ ἴδιος ὁ Κύριλλος γράφει εἰς τὸν 42 χ. κ. Ἱ. Μ. Προυσοῦ σελ. 849. «..Πλεῖστα (διδλία) ἀφιερῶνω ἀπὸ τῆς σήμερον (,αωιζ' (1817) μαρτίου ε' (5)) εἰς τὴν σεβασμίαν ταύτην μονὴν διὰ ψυχικὴν ὠφέλειαν ἐμοῦτε καὶ τῶν ἐμῶν γενητόρων Δημητρίου καὶ Στάμω καὶ τῶν αὐταδέλφων μου Γεωργίου, Ἰωάννου, Ἀγόρω καὶ Χαΐδω».

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἐπὶ ἐτέρου λόφου ἀπέχοντος δεκάλεπτον ἐκ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου πορείαν ὑπάρχει ὁ μικρὸς ναὸς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἀνακτισθεὶς ἐκ θάβρων, ὡς εἰς τὸ περὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καφάλαιον ἀνεφέρθη, ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Κυρίλλου τοῦ Καστανοφύλλη.

Ἡ μόνη παλαιὰ εἰκὼν τοῦ ναοῦ τούτου εἶναι μικρὰ εἰκὼν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ (0,38X0,29) εἰκονίζουσα αὐτὸν ἐν τῇ σπηλαίῳ, ὅπου ὁ κόραξ τοῦ μεταφέρει τροφήν. Κάτωθεν φέρει τὴν ἐπιγραφήν:

«Μνήσθητι Ἁγιε, τοῦ Κτήτορος Κυρίλλου καὶ τῶν Γονέων αὐτοῦ ἐν ἔτει 1822».

Ἐπὶ τοῦ μικροῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχουν αἱ ἀκόλουθοι 6 (ἕξ) εἰκόνες τοῦ ἔτους 1940

1) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος (0,66X0,26) «Δέησις ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ἈΝΤ. ΜΗΕΝΑΚΗ 1940 τῇ φροντίδι Σωτ. Ν. Βαστάκη διὰ χειρὸς Γ. Γεωργίου».

2) Ὁ Προφήτης Ἡλίας (0,67X0,32) «Δέησις Εὐαγγέλου Ἰωάν. Κεκαμπάνου τῇ φροντίδι Σ.Ν.Β. 1940».

Ἡ εἰκὼν τοῦ Προφήτου Ἡλίου ἔτους 1822

3) Ἡ Θεοτόκος (0,68X0,32) «Εἰς μνήμην Ἑλένης Ἀθ. Βαστάκη 1940».

5) Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (0,68X0,32) «Δέσις Βασιλείου Ἀθαν. Βαστάκη 1940». Καὶ

6) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης (0,66X0,26) «Δέσις Φωτίου Ἀριστ. Ζηνέλη 1940».

Μικρὸς εἶναι ὁ Ναὸς οὗτος, ἀλλὰ μεγάλη ἐν αὐτῷ ἐδείχθη ἀλλοτε ἡ θαυμασία οἰκονομία τοῦ Θεοῦ. Πρὸ ἐξηκονταετίας ὁ ναὸς οὗτος ὡς καὶ ὁ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου εἶχον μεταβληθῇ εἰς σταύλους δυνων καὶ ἡμιόνων. Αἱ ὀλίγαι εἰκόνες τῶν ναῶν τούτων εἶχον μεταφερθῇ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἀγαθοῦ Ἱερέως Παπᾶ Χρήστου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου καὶ παρέμενον. Ὁ Προφήτης

Ἡλίας ὁμοως τότε μετὰ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν ἁγνὴν Κόρην Δέσποιναν Σιάτρα, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήγγειλαν τὴν ὁργὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ χωρίον, ἂν δὲν μετανοήσουν οἱ χωρικοὶ καὶ δὲν μετατρέψουν καὶ πάλιν εἰς ἐκκλησίας τοὺς εἰς στάβλους μεταβληθέντας Ἱεροὺς Ναοὺς. Εἶπον δὲ εἰς αὐτὴν νὰ ἀναγγεῖλῃ τὰ ὅσα εἶδεν εἰς τὸ χωρίον καὶ εἰς τὸν ἐφημέριον Παπᾶ Χρῆστον καὶ νὰ συστήσῃ ἐβδομαδιαίαν νηστείαν, λιτανείαν καὶ ἐπαναφορὰν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Οὕτως καὶ ἐγένετο. Δακρύων ὁ ἐνάρετος ἐκεῖνος Ἱερεὺς καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐπανέφερον κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Προφήτου τὰς εἰκόνας εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς.

Κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς 20ῆς Ἰουλίου, πρὶν ἢ ἀποκατασταθῶσι καὶ πάλιν αἱ Ἱεραὶ εἰκόνες εἰς τὴν προτέραν των θέσιν ὁ εὐσεβὴς γέρων χωρικὸς Ἀλέξανδρος Ταραμπίκος εἶχε μεταβῆ πλυσίον τοῦ ναοῦ διὰ νυκτερινὸν κυνήγιον λαγοῦ. Ἀναβὰς εἰς γιγαντιαῖον ἔλατον, ὁ ὁποῖος πρὸ τινων ἐτῶν ἐκάλυπτε τὴν ἐκκλησίαν, ἀνέμενε τὸν ἐρχομὸν πρὸς βοσκὴν τοῦ θηράματός του.

Βλέπει αἰφνης τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκοντο τὰ ὑπολείμματα τῆς τροφῆς τῶν ζώων, νὰ λαμπυρίζῃ καὶ νὰ ἐκτινάσσωνται ἐκ τῶν μικρῶν παραθύρων αἱ κόπροι αὐτῶν καὶ τὸ ὑπολοιπὸν τῆς τροφῆς των. Μετὰ ταῦτα Ἱερεῖς ἐπουράνιοι 13 τὸν ἀριθμὸν μὲ λαμπράς ἐνδυμασίας, ἐξελθόντες ἐκ τῶν περιβαλλόντων τὴν ἐκκλησίαν ἐλάτων, εἰσῆλθον ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἤρχισαν μελωδικὴν Ἱεροτελεστείαν. Ἄφωνος παρέμεινεν ἐπὶ ὥραν ὁ γέρων ἀκούων ἅπασαν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Ἀγίου. Ἐντρομος κατῆλθεν ἐκ τοῦ δένδρου καὶ εἶπεν εἰς τὸ χωρίον τὰ ὅσα εἶδεν, ὅθεν καὶ προέτρεψε τοὺς χωρικοὺς εἰς ἀποκατάστασιν τῶν Ἱερῶν ναῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα ἐγένετο.

Κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του ἐκείνην ὁ Προφήτης Ἡλίας εἶπεν εἰς τὴν προναφερθεῖσαν κόρην ὅτι μόνῃ αὐτῇ θὰ προσκυνᾷ εἰς τὴν ὡς ἄνω ἀναφερθεῖσαν εἰκόνα τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ. Θὰ βλέπῃ δέ, ἕως ὅτου ὑπανδρευθῇ, τὴν στροφὴν τῆς εἰκόνης εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος, ὅταν ἁμαρτωλοὶ χωρικοὶ προσκυνοῦν αὐτήν. Τὰ θαύματα αὐτοῦ μοῦ ἐδιηγήθησαν καὶ ἐν μακαριστοῖς εὕρισκόμενοι γέροντες καὶ ἐπιζῶντες καὶ ὁ ἐβδομηκοντούτης πατήρ μου, ὁ ὁποῖος ἐννεατῆς τότε εἶδεν καὶ ἤκουσεν τὰ ὅσα ἐγένοντο, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάμνησις διατηρεῖται ζῶσα μεταξὺ τῶν γερόντων τοῦ χωρίου ἀκόμη καὶ σήμερον.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἀνωθεν τοῦ δρόμου πρὸς τὸ γειτονεῦον χωρίον τοῦ Προδρόμου, ἀπέναντι τοῦ χωρίου, ἐπὶ γραφικοῦ λόφου εὐρίσκεται μικρὰ ἐκκλησία εἰς μνήμην τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Τὸ κτίριον τοῦ σημερινοῦ ναοῦ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1953, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ ἐπιγραφὴν εὐρισκομένην ἄνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου «1953 Κ. Φ», (34) δι' ἐράνου (35) μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐξωτερικῇ εὐρισκομένων Καστανιωτῶν, εἰς τὴν θέσιν παλαιοῦ ἐρειπωμένου ναοῦ, τοῦ ὁποῖου εὐρέθη μέρος τοῦ δαπέδου κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ νέου κτιρίου.

Ἡ πρώτη ἀνέγερσις ναοῦ εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην ἐγένετο κατὰ παράδοσιν (36) τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ περὶ τὰ τέλη αὐτοῦ ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ναὸς κατεστράφη διὰ πυρκαϊᾶς καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔμεινε ἐρειπωμένος.

Ἐν ἔτει ,αωκδ' (1824), ὅτε ὁ Κύριλλος ἀνέκτισε τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Δημητρίου, ὥρισε, ἵνα τιμᾶται ὁ ναὸς οὗτος εἰς μνήμην τῶν δύο μεγαλομαρτύρων διατηρῶν τὴν ἀνάμνησιν ὑπάρξεως ἐν τῇ χωρίῳ ναοῦ καὶ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου.

Υλικάι, ὡς φαίνεται, δυσχέρεαι ἠμποδίσαν τὸν φιλάνθρωπον

34) Κωνσταντῖνος ΦΛΟΥΔΑΣ.

35) Πρωτοστάτης τοῦ ἐράνου ὑπῆρξεν ὁ διὰ τοὺς ναοὺς τὰ μάλιστα φροντίζων εὐσεβὴς γέρων κ. Δημήτριος Εὐστ. Σταθόπουλος.

36) Τὰ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου μοῦ ἐδιηγήθη ὁ πρὸ τριετίας ἀποδημήσας εἰς Κύριον ἀείμνηστος γέρων Γεώργιος Τσατσαράγκος. Παραθέτω τὰ ὅσα μοῦ εἶχεν εἶπει. «Τὸν Ἀἰ Γιώργη, παιδάκι μου, τὸν χτίσανε οἱ ἀρχαῖοι χωριανοί, ὅταν κατοίκησαν καὶ πάλι στὴ Καστανιά. Κάποτε τσοπάνηδες ἀναψαν φωτιά καὶ τὸν ἔκαψαν. Αὐτὸ ἔγινε καμιὰ ὀγδονταρὶὰ χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ τὸν πρωτοχτίσανε. Ὑστερα ἀπ' τὴν ἐπανάστασιν ἓνας καλόγερος ἀπ' τοὺς Παναϊταίους τὸν ξανάχτισε καὶ στὰ 1890 περίπου ξανάπεσε, γιατί ἔμπαινε ὅλη ἡ βροχὴ μέσα. Χρόνια ἦταν γκρεμισμένος καὶ τώρα στὶς μέρες μας τὸν ξαναφτιάσανε καὶ ἄς τοὺς δώσῃ πολὺ καλὸ ὁ Θεός». Παναγιωταῖοι ἢ Παναϊταῖοι ὀνομάζονται ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων οἱ Ἀθανασιαδαῖοι (42 χ. κ. σελ. 40). Ὁ ἐπανακτίσας τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου δὲν εἶναι ὁ Κύριλλος, ἀλλὰ ὁ Ἱερομόναχος Γαλακτίων, διότι ὁ Κύριλλος τὸ ἔτος 1824 ἔκτισε κοινὸν ναὸν τῶν δύο μεγαλομαρτύρων, ὡς προανεφέρθη, καὶ ὀλίγον ὕστερον ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.

καὶ ἐλεήμονα τοῦτον Ἱερομόναχον νὰ ἀνυποδομήσῃ εἰς τὴν προτέραν τοῦ θέσιν καὶ τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἔκτισε κοινὸν ναὸν τῶν δύο μαρτύρων, σχεδιάζων ἴσως μεταγενεστέραν ἀνάκτισιν τοῦ ναοῦ τούτου.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1825 ὁ Κύριλλος ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ φαίνεται ὅτι ἐξεπλήρωσε τὴν πιθανὴν ταύτην ἐπιθυμίαν τοῦ ὁ δευτέρου ἐκ τῶν Ἀθανασιαδαίων καταγόμενος Ἱερομόναχος Γαλακτίων, ἀνακτίσας τὸν Ἱερὸν τοῦτον ναὸν τὸ 1835 περίπου. Περὶ τὸ 1890 κατέπεσε καὶ ὁ ναὸς οὗτος καὶ ἔμεινε ἐρειπωμένος μέχρι τοῦ 1953, ὁπότε, ὡς προανεφέρθη, ἐπανεκτίσθη. Μικρὸν ἐξωκλήσιον ἐλαχίστας εἰκόνας διατηρεῖ. Ἐκ τῶν παλαιῶν εἰκόνων ἀναφέρομεν α) φορητὴν (0,42X0,29) ἐζωγραφισμένην ἐπὶ δύο ζωνῶν. Εἰς τὴν ἄνω ζώνην εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ Πρόδρομος, ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν οἱ ἅγιοι: Θεόδωρος, Κωνσταντῖνος, Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἅγιος Εὐστάθιος. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐγένετο Δαπάνη τοῦ Εὐσταθίου Κατσικονόρλη τὸ ἔτος 1885, ὁ ὁποῖος εἶναι πατὴρ τοῦ διενεργήσαντος τὸν ἔρανον πρὸς ἀνάκτισιν τοῦ ναοῦ κ. Δημητρίου Σταθοπούλου καὶ

βον) Φερώνυμον τοῦ Ἁγίου εἰκόνα (0,47X0,37) τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἴσως κατὰ πολὺ ἐφθαρμένην. Ἡ εἰκὼν αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἁγίου παρὰ τὸν πρὸς Πρόδρομον δρόμον.

Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρομεν α) εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (0,35X0,35), ἀφιέρωμα Σωτηρίου Βαστάκη 1942 καὶ β) εἰκόνα τῆς Ἁγίας Βαρβάρας (0,60X0,38), ἀφιέρωμα Α. Οὐλαμοῦ Α.Σ. Β.Π. ἐν Ἀλβανικῷ Μετόπῳ τῇ 8—3—41 τῇ φροντίδι Φωτίου Ζηνέλη.

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν εἰκόνων τοῦ τέμπλου ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, αἱ ὁποῖαι εἶναι:

1) Ὁ Προφήτης Ἡλίας (0,62X0,29), Δωρεὰ Ἀλέκου Ἀρισ. Ζηνέλη

2) Ὁ Ἅγ. Γεώργιος (0,62X0,38), Δωρεὰ Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου ἐν ἔτει 1959 Α. Μακάρ) πούλος.

3) Ἡ Θεοτόκος (0,62X0,38), ΔΩΡΕΑ ΦΡΟΣΩΣ ΧΡ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΑΡ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ Δ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑ, ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΝΙΚ. ΜΠΑΛΑΓΙΑΝ-ΝΗ ΚΑΙ ΥΙΩΝ ΑΝΔΡ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 1959

4) Ὁ ΙΣ. ΧΡ. (0,62X0,38),

Δωρεὰ Χρήστου Κ. Ζαχαροπούλου 1959

5) Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (0,62X0,38), Δωρεὰ Χρήστου Κ. Ζαχαροπούλου 1959 καὶ

6) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος (0,62X0,29), Δωρεὰ Οἰκογενείας Ἰωάννου Σ. Βαστάκη εἰς μνήμην Ἑμμανουήλ Σ. Βαστάκη.

Ἀναφέρομεν τέλος εἰκόνα τοῦ Ἀγ. Γεωργίου (0,47X0,37), Δωρεάν τοῦ Κωνσταντίνου Γ. Τσιώκου.

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Ἀνωθεν τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας εὐρίσκεται ὁ μικρὸς ναὸς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἰδιωτικὸν παρεκκλήσιον τῶν ἀδελφῶν Δεληγιάννη. Ἡ ἀνέγερσίς του ἀνάγεται εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Κτίτωρ τοῦ ναοῦ τούτου εἶναι ὁ ἐν μακαριστοῖς πρὸ πολλῶν ἐτῶν εὐρισκόμενος Ἐλευθέριος Δεληγιάννης, (36α) ὁ ὁποῖος ἐδῶρθε καὶ τὰς ῥωσικῆς τέχνης εἰκόνας εὐρισκομένας σήμερον εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

Ἀπασαὶ αἱ εἰκόνες τῆς Ἀγίας ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων εἶναι χάρτιναι, ἐξαιρευμένης μικρᾶς εἰκόνης τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Προσφάτως οἱ ἐν Ἀθήναις εὐδοκιμήσαντες ἀδελφοὶ Υἱοὶ Ἀνδρέου Δεληγιάννη ἀφιέρωσαν εἰς τὴν μικρὰν ταύτην ἐκκλησίαν ἅπαντα τὰ πρὸς λειτουργίαν ἀπαραίτητα, δηλαδὴ Ἱερὰ ἄμφια, λειτουργικὰ σκεύη καὶ βιβλία.

Συγχαίροντες τὴν δωρεάν των τοὺς παρακαλοῦμεν, ἵνα οὐδέποτε παύσουν μεριμνῶντες ὑπὲρ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ ἀπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ χωρίου.

Ο ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

Ἐπὶ ὠραιστάτης ἐλατοφύτου τοποθεσίας εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου εὐρίσκεται ὁ Ναὸς τῶν Ἀγίων Πάντων. Ἡ ἀνέγερσις τοῦ ναοῦ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1933, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ ἐπιγραφὴν πλακὸς τῆς κυρίας εἰσόδου.

Πρωτοστάτης τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ καὶ τῆς ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας μεταφορᾶς τοῦ νεκροταφείου εἰς τὴν περιοχὴν αὐ-

36α) Οὗτος μόνον τὸ κτίριον τοῦ ναοῦ κατεσκεύασε καὶ ἐδῶρθε τὰς 5 ῥωσικὰς εἰκόνας, τὰς ὁποίας ἔφερεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ τέμπλον τοῦ Ναοῦ τούτου καὶ ἐσωτερικὴν ἐπιδιόρθωσιν τοῦ κτιρίου ἐποίησε κατὰ τὰ ἔτη 1912 — 13 ὁ ἀείμνηστος υἱὸς του Φίλιππος Ἐλευθ. Δεληγιάννης διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν.

τὴν ὑπῆρξεν ὁ ἀειμνήστos Ζαχαρίας Χρ. Παπαχρήστου, ὁ ὁποῖος, ὡς πρόεδρος τοῦ χωρίου κατὰ τὰ ἔτη 1929 — 32, ἐπελήφθη τῆς κατασκευῆς πλείστων κοινωφελῶν ἔργων.

Ἐξαιρουμένων ἐλαχίστων χαρτίνων εἰκόνων ἀναφέρομεν δύο φορητάς 1) τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς (0,40X0,30), ἡ ὁποία εἶναι ἀφιέρωμα τοῦ Δημητρίου Ἀθαν. Δαλακώστα εἰς μνήμην τῶν γονέων του καὶ 2) τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ περιπατοῦντος ἐπὶ τῆς θαλάσσης (0,50X0,40). Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἔργον τοῦ γέροντος χωρικοῦ Ι. Κ. Λωρίδα 1911 ἐν Αἰγίνῃ.

Τῇ φροντίδι τοῦ εὐσεβοῦς συμπολίτου διδασκάλου κ. Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου κατεσκευάσθησαν αἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ κάτωθι:

1) Ἡ Ἀγία Ἀναστασία ἡ Φαρμακολύτρια (1X0,44), δωρεὰ Ἀναστασίας Δημ. Κουτρούμπα 1961 Γ. Σ. Μανέτιας.

2) Ὁ Ἀγ. Ἀθανάσιος (1X0,61), δωρεὰ Ἀθανασίου Δ. Ὑφαντοπούλου ἐν ἔτει 1961.

3) Οἱ Ἀγιοὶ Πάντες (1X0,61), δωρεὰ Δημητρίου Εὐσταθ. Σταθοπούλου καὶ Μαρούσιως Δημ. Σταθοπούλου 1961.

4) Ἡ Θεοτόκος (1X0,61), δωρεὰ Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου καὶ Φρόσως Χριστοφ. Σταθοπούλου εἰς μνήμην Ἱερέως Χρήστου Ζ. Παπαχρήστου καὶ πρεσβυτέρως Πηνελόπης Χρ. Παπαχρήστου ἐν ἔτει 1960.

5) Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς (1X0,61), δωρεὰ Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου καὶ Φρόσως Χριστοφ. Σταθοπούλου εἰς μνήμην Ζαχαρίου Χριστ. Παπαχρήστου καὶ Παρασκευῆς Ζαχ. Παπαχρήστου 1960.

6) Ὁ Ἀγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (1X0,59), δωρεὰ Ἰωάννου Κων. Λορδοπούλου ἐν ἔτει 1961.

7) Ὁ Ἀγιος Γεώργιος (1X0,59), δωρεὰ Χριστοφόρου Ἀθαν. Δαλακώστα 1961 καὶ

8) Ὁ Ἀγιος Χριστοφόρος (1X0,44), δωρεὰ Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἄνωθεν τοῦ Κρικελιώτου ποταμοῦ εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ῥυθμοῦ Βασιλικῆς.

Ὁ ὑπάρχων σήμερον ναὸς ἀνηγέρθη κατὰ τὸ ἔτος 1923 δι' ἐξόδων τοῦ ἀειμνήστου Ζαχαρίου Χριστ. Παπαχρήστου (37) εἰς

37) Ἀνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου ὑπάρχει πλάξ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «1923 ΔΑΠΑΝΙ ΖΑΧΑΡΙΟΥ ΠΑΠΑΧ.».

τὴν θέσιν παλαιοῦ ἀτέχνου ναῦσκου, τοῦ ὁποίου ἡ κτίσις ἀνάγεται εἰς τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Παραδίδεται ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅτε τὸ πρῶτον ἐκτίσθη ναὸς εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην, ἐθεῖτο φῶς εἰς τὸν παρὰ τὴν ἐκκλησίαν μικρὸν δάχρον κατὰ τὰς παραμονὰς ἑορτῶν. Δύο ποιμένες ἐκ τοῦ χωρίου, ὁ Κατζικονόρης (38) καὶ ὁ Μπουκοζαχαρίας (39) ἐποίμενον τὰ ἐξ αἰγῶν καὶ προβάτων ἀποτελούμενα ποίμνιά των εἰς θέσιν Στεργιάκι (40) ἀπέναντι τοῦ προαναφερθέντος δάχρου.

Θεοσεβεῖς καὶ νήπιοι ὄντες, βλέποντες τὸ φῶς ἐκεῖνο εἶπον ὅτι «κάποιος ἁγίος ζητάει ἐκκλησίαν», τὴν ὁποίαν ἀτέχνως κατεσκεύασαν.

Μὴ γνωρίζοντες τὸν Ἅγιον, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου εἶχον κτίσει τὸν μικρὸν ναῦσκον, ἔθεσαν εἰς κλῆρον ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων καὶ ὠρίσαν μικρὸν παιδίον νὰ κληρώσῃ. Κατὰ τὴν γενομένην κλήρωσιν ἔλαχε τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (41) καὶ ἔκτοτε οὐδέποτε πλέον ἐνεφανίσθη φῶς εἰς τὸν παρακείμενον τῆς ἐκκλησίας δάχρον.

Ἡ μόνη παλαιὰ εἰκὼν, εὑρεθεῖσα εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, εἶναι μικρὰ τῆς Θεοτόκου τοῦ τύπου Γλυκοφιλούσης τοῦ ἔτους 1781, μεταφερθεῖσα εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Νικολάου.

Αἱ ὑπάρχουσαι σήμερον εἰς τὸν ναὸν τοῦτον εἰκόνες εἶναι:

1) Φορητὴ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (0,50X0,34) ἔτους 1885 καὶ

2) Ἑτέρα τοῦ ὡς ἄνω Ἁγίου (0,74X0,44), ἀφιέρωμα τῶν Συζύγων Κωνστ. καὶ Ἑλένης Σταθοπούλου.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δι' ἐξόδων τοῦ προαναφερθέντος διδασκάλου κ. Χριστοφύρου Σταθοπούλου κατεσκευάσθη τὸ τέμπλον τοῦ Ναοῦ τούτου καὶ ἀφιερώθησαν ὑπ' αὐτοῦ, τῆς συζύγου του καὶ

38) Πιστεύω ὅτι εἶναι ὁ Κωσταντῆς Κατζικονόρης ζήσας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ἀναφερόμενος εἰς τὸν 42 χ. κ. Ἱερᾶς Μονῆς Προυσοῦ σελ. 37, 38.

39) Ἀπόγονοι τούτου οἱ σημερινοὶ Ζαχαροπουλαῖοι.

40) Γνωστὸν ὡς Κυριάκι.

41) Λέγεται ὅτι κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους ὑπῆρχεν ἐκκλησία τοῦ Ἀποστόλου τούτου εἰς θέσιν «Σανίδι» εἰς τὴν κορυφὴν τῆς «Μεγάλης Σάρας» οὐχὶ μακρὰν τοῦ σημερινοῦ ναοῦ. Ὅτε ἐγένετο ἡ κατολισθησις ἐκεῖνη, ἡ ὁποία κατέστρεψε καὶ τὸ παρὰ τὸ ποτάμιον μοναστήριον τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, κατεστράφη καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

τοῦ πατρὸς τοῦ αἰ κάτωθι εἰκόνες, ἀποτελοῦσαι τὸν εἰκονικὸν διάκοσμον τοῦ τέμπλου:

1) Ἡ Ἁγία Εὐφροσύνη (0,72X0,23), δωρεὰ Εὐφροσύνης Χριστ. Σταθοπούλου Γ. Σ. Μανέτιας 1965

2) ὁ Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Θεολόγος (0,73X0,40), δωρεὰ Δημητρίου Εὐσταθ. Σταθοπούλου 1965.

3) Ἡ Θεοτόκος (0,73X0,40), δωρεὰ Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου 1965

4) ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς (0,73X0,40), δωρεὰ Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου εἰς μνήμην τῆς μητρὸς τοῦ Μαρούσιους 1965 Γ. Σ. Μανέτιας.

5) ὁ Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (0,73X0,40), δωρεὰ Χριστοφόρου Δημ. Σταθοπούλου εἰς μνήμην Ζαχαρίου καὶ Παρασκευῆς Παπαχρήστου καὶ

6) ὁ Ἁγιος Χριστοφόρος (0,73X0,23), δωρεὰ Δημ. Σταθοπούλου.

Διὰ τῶν περὶ τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀναφερομένων, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν πέριξ αὐτοῦ χώρον χρησιμεύει ὡς κοιμητήριον τῶν ἐκ τοῦ μικροῦ συνοικισμοῦ τοῦ Λιναρακίου εἰς Κύριον ἀποδημούντων, τελειῶνω τὴν ἐνασχόλησίν μου εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου καὶ ἔρχομαι εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τοῦ λογίου Ἱερομονάχου Κυρίλλου τοῦ Καστανοφύλλη.

Ο ΑΠΟ ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Μαθητής του δημοτικού Σχολείου της ιδιαιτέρας μου πατρίδος είχαν μελετήσει στοιχειά τινα της ζωής και της δράσεως του 'Ιερομονάχου Κυρίλλου εκ του βιβλίου των κ.κ. Γρηγορίου Νταβαρίνου και 'Ανδρέου Τσιαπέρα «'Ιστορία 'Ιερᾶς Μονῆς Προυσιωτίσσης», δωρηθέντος μοι παρὰ τοῦ ἐν μακαριστοῖς καθηγουμένου της Μονῆς ταύτης 'Αρχιμ. Γερμανοῦ Σταθογιάννη.

Τὸ δημιουργηθὲν ἐκ της ἀναγνώσεως ἐκείνης παιδικόν μου ἐνδιαφέρον πρὸς πλήρη γνῶσιν τῶν σχετικῶν μετὸν Κύριλλον ἐπηυξήθη κατὰ τὸ ἔτος 1963, ὅτε ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ της «Στερεοελλαδικῆς 'Εστίας» τευχ. 17) 18 σύντομος μελέτη τοῦ βίου τοῦ Κυρίλλου ὑπὸ τοῦ Δοσιθέου Προυσιώτου, 'Ιεροδιακόνου τότε της ὡς ἄνω Μονῆς.

Ἐκτοτε ἐνέκυπτον εἰς τὴν μοναστηριακὴν βιβλιοθήκην τοῦ Προυσοῦ πρὸς περισυλλογὴν τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν Κύριλλον.

Ἐμελέτησα καὶ μέγιστον μέρος ἀντέγραψα τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς παραμονὰς της Ἐπαναστάσεως ἀνακαινισθέντων κωδίκων, (1) ἰδίᾳ τὸν 31ον χ.κ., ὅπου περιείχετο ἡ ἀνέκδοτος πρό τινος ἀλληλογραφία τοῦ Κυρίλλου, εἶχον ἀπὸ διετίας ἀντιγράψει καὶ ἐμελέτων τὴν ἐκδόσιν του. Πλὴν ὁμῶς ὁ φίλεργος 'Ιεροκλήρυξ 'Αρχιμ. Δοσίθεος Προυσιώτης, ὁ ὁποῖος τὰ μέγιστα ἐβοήθησέ με εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος βιβλίου, περιέλαβε τὸ ἐπιστολάριον τοῦ 'Ιερομονάχου τούτου εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ».

Πᾶν τὸ σχέσιν μετὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δράσιν τοῦ Κυρίλλου ἔχον περιέχεται ἐκεῖ. Ἐπειδὴ ὁμῶς κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὰς ὁκτὼ ἐκκλησίας τοῦ χωρίου πολλάκις ἀνεφέρθη ὁ Κύριλλος, ὡς κτίτωρ αὐτῶν ἢ δωρητής τῶν διὰ τὴν λειτουργίαν

1) Ὑπ' ἀριθ. 3, 31, 42, 46 της μοναστηριακῆς Βιβλιοθήκης Προυσοῦ.

ἀπαιτουμένων, ἐθεώρησα πρέπον, ἀφοῦ καὶ τὸ παρὸν βιβλίον ὁ ἀκυκλοφορήσῃ κυρίως μεταξὺ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, νὰ παρατάξω πλήρη, ὅσον τὸ δυνατόν βιογραφίαν τοῦ ἀνδρός, εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ὁποίας πολῦτιμον ἐκτὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων καὶ τῶν ἐνθυμήσεων βιβλίων ἐστάθη τὸ προαναφερθὲν βιβλίον τοῦ Δοσιθέου, ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει παραμονὴν τοῦ Κυρίλλου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1796 — 1813 καὶ 1825 — 1835.

Παραθέτω κατωτέρω τρεῖς ἐπιστολάς ἐκ τοῦ ἐπιστολαρίου τοῦ λογίου τούτου ἀνδρός καὶ ἐν τέλει ἀνέκδοτον πόνημα αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου παρακινεῖται «πᾶς γηγενής», ὅπως τηρῇ τὸ ἐκ τῶν παναρχαίων χρόνων καθιερωμένον τοῦ νὰ βοηθῇ, νὰ ὑποθάλη καὶ νὰ ἀφιερώνη εἰς ἀγίας μονάς, εἰς ἐκκλησίας καὶ ἐν γένει εἰς ἅπαντα τὰ εὐαγῆ ἱδρύματα.

Καὶ ἐν πρώτοις ἀναφέρεται ἡ σύντομος, ἀλλὰ πολῦτιμος αὐτοβιογραφία τοῦ ἀνδρός, ἀναγραφομένη εἰς τὸ τελευταῖον ἐσωτερικὸν φύλλον (2) τοῦ ὑπ' ἀριθ. 25ου ἐντύπου τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Προυσοῦ. Ἰδοὺ τί σημειοῖ ἐκεῖ ὁ Κύριλλος:

«Ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ αῴσε' (1775) ἐγεννήθην (3) ἐγὼ τὸ ἔκτρωμα εἰς τὴν γῆν ἐν τῇ γειτονευσούσῃ πενιχρᾷ κώμῃ Καστανία. Τῷ αῴσε' (1777) ἔμεινα ὀρφανὸς ἀπὸ ἐπίγειον πατέρα. Τῷ αῴπ' (1780) ἐμδῆκα εἰς τὴν ἀλφάθητον, (4) ἐτῶν πέντε. Τῷ

2) Βος τόμος τοῦ Κυριακοδρομίου τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη ἐκδοθεὶς εἰς Μόσχαν ἐν τῷ τῆς κοινότητος Τυπογραφείῳ παρὰ Ῥηδηγέρῳ καὶ Κλαυδίῳ ἐν ἔτει 1796.

3) Οἱ γεννήτορες αὐτοῦ ὠνομάζοντο Δημήτριος καὶ Στάμω, οἱ δὲ αὐτάδελφοί του Γεώργιος, Ἰωάννης, Ἀγόρω καὶ Χάϊδω (42 χ. κ. σελ. 849). Περὶ τούτων ἐγένετο λόγος καὶ ἀνωτέρω.

4) Ἐμδῆκεν εἰς τὸ ἀλφάθητον εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον λειτουργοῦν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους Σχολεῖον. Συμπεραίνομεν τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἔτος 1780 ὁ Κύριλλος πενταετὴς δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβῇ μακρὰν τῆς οἰκίας του πρὸς μάθησιν τῶν πρώτων του γραμμάτων, πολλῶ μᾶλλον νὰ γίνῃ εἰς τοιαύτην ἡλικίαν τρόφιμος τῆς Ἱ. Μ. Προυσοῦ, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἱστοριοδίφης κ. Πᾶνος Ἱ. Βασιλείου ἐν Θ. Η. Ε. 7 στ. 396. Τὸ Σχολεῖον ἐκεῖνο οὔτε 20 μέτρα δὲν ἀπέειχεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Κυρίλλου καὶ οἱ ἀδελφοί του μεγαλύτεροι αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἔζη καὶ ἡ μήτηρ του, δὲν θὰ ἀπεχωρίζοντο τὸν Κύριλλον εἰς τόσον μικρὰν ἡλικίαν.

Πιστεύω ὅτι ὁ κ. Βασιλείου ἀναφέρει τὰ ἀνωτέρω στηριζόμενος εἰς

αψπθ' (1789) ἔκαμα τέλος τῶν Γραμμάτων. Τῷ αψηδ' (1794) ἔλαβον τὴν τάξιν τοῦ ἀναγνώστου, ὑποδιακόνου, Διακόνου καὶ Ἱερωσύνης, (5) ὅλα παρὰ κανόνας διὰ τὸ ἀνήλικον τῆς ἡλικίας μου, ἐτῶν ὄντα δέκα ἐννέα. Τῷ αψηστ' (1796) ἀπῆλθον εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος. Τῷ αωα' (1801) ἐπανέστρεψα ἐδῶ εἰς τὰ μέρη τῆς πατρίδος μου, (6) χάριν θεραπείας τοῦ Καρκινικοῦ Πάθους, ὅπου μὲ ἰχολούθησεν εἰς τὸν ἀριστερὸν πόδα. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπῆλθε πρὸς Κύριον ἡ μήτηρ μου καὶ αὖθις ἐγὼ ἐπανέστρεψα εἰς τὸν ἐμὸν Ἀγιώνυμον Ἄθωνα. Τῷ αωστ' (1806) ἔλαβον ἐκεῖ τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα, ὄντα τῇ ἡλικίᾳ τριάκοντα καὶ ἓνα ἐτῶν. Τῷ αωια' (1811) ἔκαμα τέλος, τῶν ὧν μετέχω μουσικῶν. (7) Τῷ αωιδ' (1814) ὄντα τῇ ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα παρὰ ἓνα ἐτῶν, δι' αἰτήσεως τῶν πατέρων καὶ τῶν τιμιωτάτων προεστώτων τοῦ Βιλαετίου, (8) ἐπανῆλθον ἐδῶ εἰς τὴν ἐμὴν Πατρίδα τὴν Ἱερὰν μονὴν τοῦ Προυσοῦ, ὅτε καὶ τὴν ἔξωσιν ἐκ τῆς μονῆς ἐκάμαμεν τῶν Γυναικῶν, καὶ ἠθελησαμεν συστήσαι καὶ διδλιοθήκην καὶ τὰς Ἱερὰς ἀκολουθίας κατὰ τάξιν ἀναγνῶναι καὶ ἄλλα τινὰ χρήσιμα τῇ μονῇ ποιῆσαι. Πλὴν ὁ μισόκαλος ἡμῶν ἐχθρὸς καὶ κοινὸς πολέμιος τῶν ἀνθρώπων, ὁ μισῶν ἀείποτε τὸ καλόν, ὁ Διάβολος δηλαδὴ, ἴσχυσε καθ' ἡμῶν. Ὁθεν καὶ γὰρ ἰδὼν τὸ κακὸν ἀθάνατον, ἰδοὺ αὖθις ἀναχωρῶ εἰς τὴν φίλην μου ἡσυχίαν τὸν Ἄθωνα, διὰ τὸ κλαίω τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας, αἵτινες ὑπερέβησαν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου. Ὑμεῖς δὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ πατέρες μου σεβασμιώτατοι, μὴ μοῦ ἐπιλάβεσθε, ἀλλ' ὅταν προσεύχησθε πρὸς Κύριον μέμνησθέ μου τῆς ἀ-

τινας λέξεις τῆς πρὸς τὸν Κύριλλον ἐπιστολῆς τῶν προεστώτων τοῦ Βιλαετίου (31 χ. κ. 29α - 30β), ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κύριλλος «ἀνετράφη καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς μοναδικῆς ζωῆς ἔλαβεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προυσοῦ». Μετέβη εἰς τὴν Μονὴν ταύτην καὶ ἐκεῖ ἴσως ἔκαμεν τέλος τῶν γραμμάτων του. Πιστεύω ὅτι ἐνεαετῆς ἢ δεκαετῆς ὁ Κύριλλος ἐπῆγεν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1796, ὅποτε ἀπῆλθεν εἰς Ἅγιον Ὅρος.

5) Ὅλα ἐγένοντο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προυσοῦ (31ος χ. κ. 296 καὶ 42 χειρ. κώδιξ σελ. 918 ὑποσημείωσις).

6) Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔφερε πιθανῶς ὁ Κύριλλος ἐκ τοῦ Ἁγ. Ὁρους ἅπαντα τὰ Ἱερὰ ἄμφια, λειτουργικὰ σκεύη καὶ διδλία εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Νικολάου.

γάπης· καὶ ἱκετεύσατε Χριστόν, ἵνα τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ κατατάξῃ τὸ Πνεῦμά μου μετὰ τῶν δικαίων

Ὁ ἀνάξιος τῆς Ἱερᾶς κλήσεως

Κύριλλος ὁ Καστανοφύλλης.—.

Δὲν μνημονεύονται εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν τοῦ αἰ μοναὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἰς τὰς ὁποίας ἐμόνασεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1796 μέχρι τοῦ 1814, ὁπότε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ποθητὴν τοῦ πατρίδα τὴν Ἱερὰν μονὴν τοῦ Πυρσοῦ.

Ὁ ἴδιος ἀλλαχοῦ σημειώνει (9) «ἐκ τῶν δέκα ἐννέα ἐτῶν, ὁποῦ κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἡσύχαζον, ἑπτὰ ἐξ αὐτῶν διήλθον ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἀοιδίμου τούτου ἀνδρός, (10) καλλιγραφία χρώμενος, ὅθεν καὶ τῶν αὐτοῦ πονημάτων τὰ πλείονα ἰδίαις χερσὶν καλλιέγραψα. Ἀποδιώσαντος δὲ ἐκείνου καὶ ἀπορφανισθέντος ἐμοῦ τοιοῦτου πατρὸς καὶ διδασκάλου προσεκλήθην αὖθις παρὰ τῶν ἡμετέρων παλαιῶν συναδελφῶν καὶ τῶν τοῦ Βιλαετίου προῖσταμένων παροικῆσαι τῇ Μονῇ ταύτῃ, ὡς πρότερον (ἐπ' ἀγαθῷ σκοπῷ), ἀλλ' ὁμῶς εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ προσκαλέσαντές με, ἐπειδὴ ἦλθα καὶ οὐκ ἦλθα καὶ τὸν μοναχὸν ἀπώλεσα καὶ μοναχοὺς οὐκ ἐποίησα».

Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διδασκάλου τοῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν Ῥωσικὴν Μονήν, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ ἐπιστολῇν, (11) ἣ ὁποία ἀποστέλλεται «τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις,

7) Ἦτο ὅχι μόνον γνώστης τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ καὶ συνθέτης. Ἐν 42 χ. κ. σελ. 850 ὑποσημείωσις ἀναφέρει: «Μία λύπη ἀθεράπευτος ἔμεινεν εἰς τὴν καρδίαν μου μετὰ τὸ νὰ μὴν ἔμεινεν ἐδῶ κανένας μουσικὸς Καρπός. Παρακαλῶ τοὺς μεταγενεστέρους νὰ μὴν με κατηγορήσουν, ὥσπερ τὸν κρύψαντα τὸ τάλαντον, ἐπειδὴ ὁ φθόνος τοῦ Διαδόλου καὶ ἡ ἐπάρατος ἀμέλεια τῶν μαθητῶν (ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνοησία) ἐγίναν δυνάμει μεγάλα ἐμπόδια».

8) Τὴν ἐπιστολὴν τούτων παραθέτομεν κατωτέρω.

9) 42ος χ. κ. σελ. 918 ὑποσημείωσις.

10) Τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου «τοῦ ἐκ τῆς νήσου τῆς Ναξίας, ὅστις ἤσκει μὲν κατὰ τὰ ὅρια τῆς Ἱερᾶς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐπλήρωσε δὲ τὸ κοινὸν χρέος κατὰ τοὺς αὐθ' (1809) Ἰουλίου ιδ' (14) ἡμέραν δ', ἐτῶν ὧν ἐξήκοντα, οὐ τὸ σῶμα ἔθαπται εἰς τινὶ κελλίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν Καρυαῖς, ἐξουσιαζομένου ὑπὸ τῆς Μεγίστης Λαύρας, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τῶν Σκουρτάδων. 42 χ. κ. σελ. 928 ὑποσημείωσις».

11) 31 χ. κ. 236.

ἔμοί τε ἐπιποθήτω ἐν Χριστῷ Κύρ Κυρίλλω, εὐλαδῶς, εἰς τὴν μου.

(Ῥωσικὴν Ἱερὰν Μονὴν» ὑπὸ τοῦ ἁγίου διδασκάλου του Νικοδή-
 Ἀλλὰ Χριστοφόρος τις μοναχὸς Προδρομίτης γράφει πρὸς τὸν
 Κύριλλον «εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος» (12) περὶ
 τῶν Πολιτικῶν του Στίχων πρὸς τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ὁποίους ὀνο-
 μάζει «πολλὰ καλὸν πνευματικὸν οἰκοδόμημα». Τῶν στίχων τούτων
 ἀρχὴ «Ὡ μοναχὲ ἀμόναχε σύντροφε ἰδικέ μου» καὶ τέλος «ἀπάν-
 των ἀθλοφόρων τε, ὁμοῦ καὶ τῶν ὁσίων». (13)

Εἰς τὴν αὐτὴν Σκήτην τοῦ γράφει καὶ ὁ κατὰ πνεῦμα υἱὸς του
 Γεράσιμος, ὁ μετέπειτα νεομάρτυς, τὴν 1ην Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1812.

Συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Δοσιθέου γεγραμμένα ἢ μετοίκη-
 σις τοῦ Κυρίλλου ἐκ τῆς Ῥωσικῆς Μονῆς εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἁ-
 γίου Παντελεήμονος ἐγένετο ἐξ αἰτίας τῆς στηθαλγίας, ἣ ὁποία τὸν
 ἠκολούθει πάντοτε. Περὶ τῆς ἀσθενείας του ταύτης ὁ διδασκάλος
 του Νικοδήμιος τοῦ γράφει (14) «Παμφίλτατέ μοι παπᾶ Κύρ Κύριλ-
 λε προσκυνῶ σε ἐν εἰλικρινεῖα ψυχῆς. Ἔλαβον τὸ ραδάσιόν σου καὶ
 λελύπημαι σφόδρα διὰ τὴν ἀσθένειαν μᾶλλον δὲ ἀσθενείας ὁποῦ
 πάσχεις. Ὁ Κύριος Δέσποτα, ὁ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων Ἰα-
 τρὸς νὰ σοὶ χάρισηται τελείαν τὴν Ἱατρείαν. Τί γὰρ ἄλλο νὰ
 εἰπῶ εἰς παρηγορίαν τῆς; ἃς προφυλάττεται δὲ καὶ αὐτὴ, ὅση δύ-
 ναμις, ἀπὸ τὰ ἐνάντια».

Ἔνεκα τῆς βαρείας ταύτης νόσου τοῦ στήθους του ἔφθασε
 κατὰ τὸ ἔτος 1808 εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ θανάτου καὶ ἔγραψε τὴν δια-
 θήκην του, μέρος τῆς ὁποίας (15) ὑπάρχει ἐν τῇ μοναστηριακῇ Βι-

12) 31 χ. κ. 236 - 24α.

13) Περιέχονται εἰς τὴν Ἱερὰν διήγησιν τῆς Προυσιωτίσσης (3ος
 χ. κ.), ἀπ' ὅπου ἀντεγράφησαν καὶ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῶν κ. κ. Γρηγορίου
 Νταβαρίνου καὶ Ἀνδρέου Τσιαπέρα εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς
 Προυσιωτίσσης σελ. 250 - 251.

14) 31 χ. κ. 106.

15) Παρατίθεται τὸ ὑπάρχον μέρος αὐτῆς: «Θάνατος ἀμαρτωλῶν
 πονηρὸς φωνάζει ὁ προφῆτης Δαβίδ. Τοῦτον τὸν πονηρὸν καὶ ἄωρον θά-
 νατον φοβούμενος κάγῳ ὁ ἐν Ἱερομονάχοις ἐλάχιστος καὶ ἀμαρτωλὸς
 Κύριλλος, μήπως ἐπέλθῃ μοι ἐν ἡμέρᾳ, ἣ οὐ προσδοκῶ καὶ ἐν ὥρᾳ, ἣ
 οὐ γινώσκω, ἠθέλησα νὰ γράψω τὴν παροῦσάν μου Διαθήκην διὸ πρὸ
 πάντων ὡς τέκνον γνήσιον τῆς Ὁρθοδόξου καὶ ἀμωμήτου Πίστεως τῶν
 Χριστιανῶν κηρύττω καὶ ὁμολογῶ ἀδιστάκτῳ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τὸν ἕνα

βιβλιοθήκη ἐντὸς φακέλλου, ὅπου περιέχονται ἰδιόχειροι αὐτοῦ σημειώσεις περὶ Ἱστορικῶν Θεμάτων, ἀπαρίθμησις τῶν Ἱστορικῶν γεγονότων ἐν συντόμῳ τοῦ χρονολογικοῦ τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ (16) καὶ τὸ ἐν τέλει τοῦ παρόντος βιβλίου ἐκδιδόμενον διὰ πρώτην φοράν πόνημα αὐτοῦ.

Ἡ νόσος αὕτη τὸν ἠκολούθει πάντοτε μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του.

Γράφει τὰ ἀκόλουθα κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου τοῦ ἔτους 1814 πρὸς τὸν πνευματικόν του υἱὸν Ἀναγνώστην Ἱατρὸν εἰς Καρπενήσιον (17) : «οἱ ὑπερβολικοὶ πόνοι τοῦ στήθους μὲ ἐμποδίζουν εἰς

ἐν Τριάδι Θεόν, καθὼς φρονεῖ καὶ θεσπίζει ἡ καθ' ἡμᾶς ἀγία ἀνατολική, ἀποστολική καὶ καθολικὴ ἐκκλησία εἰς τὸ Ἱερὸν Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ καθὼς αἱ οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι τῶν Ἀγίων Θεοφόρων Πατέρων ἐθέσπισαν. Εἶδὲ ὁψέποτε ὡς ἄνθρωπος ἀμελείᾳ ἢ ἀψηφισίᾳ χρησάμενος τοῖς θείοις τούτων παρέβην προστάγμασιν, καὶ εἴτε ἐν ἔργῳ εἴτε ἐν λόγῳ ἢ καθ' ὄντιναοῦν τρόπον ἔδλαψα ἢ ἐζημίωσα κοινῇ τε καὶ καθ' ἰδίαν ἕκαστον ἢ ἀκαίρως καὶ ἀνέφαγόν τε καὶ συνέπιον κακῶς ἐν τῇ ζωῇ μου πολιτευσάμενος, ταῦτα πάντα ἀμνησικακῶς παριδόντες συγχωρήσατέ με τῷ ἐπιτακίῳ, ὡς κάγῳ ἀπὸ καρδίας συγχωρῶ..... (τὸ ὑπόλοιπον ἐλλείπει). Ὅπισθεν τῶν ἀνωτέρω ἀναγεγραμμένων ὑπάρχουν τὰ ἀκόλουθα:..... ἢ σφετερίσασθαί τι τῶν καταγεγραμμένων ἢ ζημῶσει τὸ παράπαν τοὺς χρεοφειλέτας μου. Εἰ δ' οὖν ἀντιπράττων τοῖς κεκρωμένοις παρατρέψαι τι τῶν διατεταγμένων, φρικτὸν ἀποδώσει λόγον ἐν ἡμέρᾳ ἀνταποδώσεως τῷ ἐτάζοντι τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων ἀδεκάστῳ κριτῇ, αἰωνίως τοῖς ἐκεῖσε δεινοῖς δικαιοτηρίοις καταδικαζόμενος.

φωνή: δεκεμβρίου Θ' (1808 Δεκεμβρίου 9)

» Κύριλλος Ἱερομόναχος δεβαιώνω τὰ ἄνωθεν σῶας ἔχων τὰς φρένας».

16) Τούτου εὐρίσκεται ὑπ' ἀριθ. χειρογράφων κωδίκων 10 εἰς τὴν Ἱ. Μ. Προυσοῦ τὸ χρονολογικόν, «ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, οὗτινος Βασιλεύοντος ἐγεννήθη ὁ συγγραφεύς». Τὸ χειρόγραφον τοῦτον, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ ὑποσημείωσιν τῆς 1ης σελίδος ἦτο «Κτῆμα Κυρίλλου ἀναξίου τοῦ ἐκ τοῦ Πυρσοῦ τῆς Ἑλλάδος (δηλαδὴ τοῦ Καστανοφύλλη)· ἠγοράσθη γρόσια 15 παρά τινος Ἐφραίμ μοναχοῦ Κωνσταντινοπολίτου, ἡσυχάζοντος ἐν τῷ Ἀγιωνύμῳ Ὁρει τοῦ Ἀθῶνος (1820 Αὐγούστου 15)».

17) 31, 11α.

τὸ νὰ γράφω, διὰ τοῦτο καὶ καμμίαν φοράν ἀμελῶ καὶ ὥς ἔχω συγνώμην περὶ τούτου».

Κατὰ τὸ ἔτος 1816 εὕρισκόμενος εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Προυσοῦ ἀσθενεῖ ἐκ βηχοπλευρίτιδος, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Ἀναγνώστου Ἱατροῦ ἐκ Βραχωρίου, (18) ὁ ὁποῖος τοῦ συνιστᾷ νὰ ἀπέχη «ἀλμυρῶν, ὀξυδερῶν καὶ πυρῶν βρωμάτων».

Αὐτὰ περὶ τῶν ἀσθενειῶν του ἀναφέροντες ἐρχόμεθα καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀγίῳ Ὁρει διαβίωσίν του.

Κατὰ τὸ ἔτος 1813 ἀποστέλλεται ὑπὸ τῆς Ῥωσσικῆς Μονῆς μετὰ τινος Νικηφόρου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην δι' ὑπόθεσιν τοῦ κοινοβίου τούτου.

Τὴν 20ὴν Ἰουλίου τοῦ ἰδίου ἔτους λαμβάνει ἄδειαν «διὰ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ Καρπενήσι καὶ ἀφοῦ τελειώσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του ἔχει νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὰ ἴδια». Ἀγνωστοὶ ὅμως αἰτίαι τὸν ἡμπόδισαν νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ Καρπενήσιον καὶ κατὰ ταῦτα δὲν ἐπραγματοποίησε τὸ ταξιδιὸν του ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον τοῦ εἶχε δοθῇ ἡ ἀνωτέρω ἄδεια.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ πρώτη του μετάνοια, ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Προυσοῦ ἐστερημένη ὁδηγοῦ καὶ προστάτου ἔβαινε μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εἰς ἀφάνειαν.

Τοῦτο βλέποντες ὁ Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων Δοσίθεος καὶ οἱ προϊστάμενοι τοῦ Βιλαετίου τὴν κγ' Ἰουνίου τοῦ αἰγ' (1813) ἀπέστειλαν ἐπιστολὴν «τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις κυρίῳ κυρίῳ Κυρίλλῳ εἰς τὸ Ἀγ. Ὅρος», διὰ τῆς ὁποίας παρεκάλουν αὐτὸν νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν θρεψαμένην αὐτὸν Μονὴν καὶ νὰ εἶναι ἐν αὐτῇ «κανὼν καὶ πρόσταγμα καὶ ἱκανὸν ὑπόδειγμα τῆς ἀπαιτουμένης τῶν μοναχῶν καλῆς πολιτείας».

Πλὴν ὅμως ἡ ἄκρα ταπεινότης τοῦ ἀνδρός, ἡ ἐπίγνωσις τῶν δυσχερῶν συνθηκῶν διαδιδάσεώς του ἐν μέσῳ ἀμαθῶν μοναχῶν καὶ ἀπαιδεύτων, τῶν ὁποίων μόνη φροντίς ἦτο ἡ κοιλία, τὸν ἔκαμαν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτοὺς ὀλίγον ὕστερον «νὰ τὸν ἔχουν παρητημένον, ὅπου δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ πληρώσῃ τὴν αἵτησίν των».

Αἱ συχναὶ ὅμως παρακλήσεις τοῦ Ἀγίου του Δεσπότη καὶ τῶν πρεσβύτων τοῦ Βιλαετίου καὶ ἡ μεγάλη πρὸς τὴν πατρίδα του ἀγάπη τοῦ ἡλλαξαν τὴν γνώμην καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1814 κατέρχεται εἰς τὸν Προυσόν, ὅπου ἐπιδίδεται εἰς ἀγῶνας πρὸς πνευματικὴν ἀνάδειξιν τῆς Μονῆς.

Ἀπέρχεται κατὰ τὸ ἔτος 1815 εἰς τὴν Βασιλεύουσαν πρὸς

18) Βραχώριον ὠνομάζετο τὸ σημερινὸν Ἀγρίνιον.

ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ ὑποτακτικοῦ τοῦ Ὁσιομάρτυρος Γερασίμου τοῦ νέου, καταγομένου ἐκ τοῦ Μεγάλου χωρίου καὶ ἀθλήσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1812.

Τὴν πρώτην Μαρτίου τοῦ ἰδίου ἔτους 1815 (πιθανῶς πρὶν ἀπέλθῃ εἰς Βασιλεύουσαν) ἀποφασίζει μετὰ τῶν ἄλλων πατέρων τῆς Μονῆς, τῶν προυχόντων τοῦ τόπου καὶ ὅλου τοῦ Βιλαετίου νὰ ἐξέλθουν αἱ γυναῖκες ἐκ τῆς Μονῆς καὶ οὕτω ἡ Μονὴ Προυσοῦ νὰ λάβῃ Ἀγιορείτικὴν τάξιν.

Ἡ ἀπόφασις τῶν ἐκείνῃ ἐπικυροῦται διὰ παροχῆς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' Σιγιλλίου τὴν 21ην τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ ἔτους 1820.

Τὴν 8ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1815 τοῦ ἀποστέλλεται ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων Δοσιθέου, διὰ τῆς ὁποίας παρακαλεῖται «νὰ ποιμάνῃ τὰ πρόβατα καὶ τὴν ἐκλογάδα τοῦ ἐπισκοπῆν Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων, ἕως ὅτου ὁ Ἅγιος ἐκεῖνος Δεσπότης ἐπανέλθῃ ἐκ Νέων Πατρῶν εἰς τὴν κωμόπολιν τοῦ Καρπενησίου».

Τὸ ἔτος 1820 ἀπέρχεται ἐκ νέου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ λάβῃ κύρωσιν ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπανιδρυθεῖσα ἐν τῇ Μονῇ Σχολῇ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμιάτων παρὰ τοῦ τότε Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο διὰ φιλίας (19) καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν παροχὴν Πατριαρχικοῦ Σιγιλλίου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετρέπετο ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς.

Ἐπιστρέψας ὁ Κύριλλος εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Προυσοῦ γράφει τὴν ἀπανταχοῦσάν του, διὰ τῆς ὁποίας ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς «Πανιερωτάτους καὶ Θεοπροβλήτους μητροπολίτας, Ἱερωτάτους ἀρχιεπισκόπους, Θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, σεβασμιωτάτους οἰκονόμους καὶ πρωτοσυγγέλους, πανοσιωτάτους καθηγουμένους τῶν Ἱερῶν μοναστηρίων, εὐλαδεστάτους Ἱερεῖς, ἐντιμοτάτους κληρικούς, εὐγενεστάτους ἄρχοντας, τιμιωτάτους προεστώτας, χρησιμωτάτους πραγματευτάς καὶ τεχνίτας, πρωτομαΐστορας καὶ μαΐστορας τῶν ῥουφετίων καὶ λοιποὺς ἀπαξάπαντας εὐσεβεστάτους χριστιανούς» παρακαλεῖ τὴν συνεισφορὰν αὐτῶν εἰς τὸν ἔρανον πρὸς λειτουργίαν τῆς Σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε διδάσκαλος, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ ἰδιοχείρου τοῦ σημειώσεως ἐπὶ Ἱστο-

19) Δείγματα τῆς φιλίας τῶν ταύτης εἶναι δύο διδλῖα ὑπ' ἀριθ. μοναστηριακῆς διδλῖοθήκης 57 καὶ 59 «Δῶρα τοῦ Παναγιωτάτου Κυρίου Γρηγορίου 1811 Ἰανουαρίου α' Κύριλλος».

ρικών, γεωγραφικών, γλωσσικών, γραμματικών και άλλων θεμάτων.

Κατ' ἀρχάς ἐλθὼν εἰς τὴν μονὴν Προυσοῦ ἀπεποιήθη τὴν Ἡγουμενίαν. Αἱ συνθήκαι ὁμῶς τοῦ ἐπέβαλον ἀργότερον νὰ γίνῃ καθηγούμενος.

Ὡς Ἡγούμενον Προυσοῦ τὸν εὐρίσκομεν νὰ ὑπογράψῃ τὸ πληρεξούσιον (20) μετ' ἄλλων προυχόντων, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεστέλλετο ὁ Λιτζᾶς Δοσίθεος εἰς τὴν Α' ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνοσυνέλευσιν.

Ἡγούμενος ὀνομάζεται εἰς τὸν 46 χειρόγραφον κώδικα τοῦ μοναστηρίου Προυσοῦ, ὅπου περιέχονται λόγοι αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 58 ἐντυπον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἀνωτέρω μοναστηρίου ὑπάρχει, ἡ ἐνθύμησις «1821. Ἡγούμενος εἶναι ὁ Κύριλλος ἐκ Καστανίας».

Ἀγνωστον εἶναι τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον παρέμεινεν ὡς Ἡγούμενος Προυσοῦ. Πιστεύομεν ὅτι παρέμεινε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 1824, διότι ἡ διαχείρισις ὑπ' αὐτοῦ τῶν χρημάτων τῆς Μονῆς τερματίζεται κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους τούτου, ὡς δηλοῦται ἐξ ἰδιοχειρῶν του λεπτομερῶν λογαριασμῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀνάκτισις ἐντὸς δύο ἔτων (21) τριῶν ναῶν ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Καστανίας ἀπῆται ἱκανὰ χρήματα, τὰ ὅποια ὡς Ἡγούμενος θὰ ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ἡγουμενίας του εὗρον καταφύγιον εἰς τὴν Μονὴν πλείστοι ἀρματοῦλοι καὶ Κλέφται. Ἡγούμενος ἦτο, ὅταν ὁ ἥρως τοῦ Σουλίου Μάρκος Μπότσαρης ἐπήγαιεν εἰς τὸ Καρπενήσιον, ὅπου μαχόμενος ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐφονεύθη, καὶ αὐτὸς ἔψαλε τὸ τρισάγιον εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Μάρκου.

Καὶ ὁ στρατάρχης τῆς Ρούμελης Γεώργιος Καραϊσκάκης ἐπὶ τῆς Ἡγουμενίας τοῦ Κυρίλλου ἦλθεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Προυσιώτισσης, διὰ νὰ θεραπευθῇ ἐκ τῆς νόσου του.

Οὐδέποτε ἔπαυσεν ἐνδιαφερόμενος διὰ τὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα. Γράφει (22) πρὸς τὸν εὐγενέστατον καὶ φιλευσεδέστατον ἄρχοντα Κύρ Δημάκην εἰς Νέας Πάτρας: «... καὶ ποῖος δὲν θέλει τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τῆς πατρίδος, τὴν ὁποίαν ἄμποτε ὁ Κύριος ἡμῶν νὰ τὴν φέρῃ εἰς καλὴν στερέωσιν».

20) Ἐγράφη τοῦτο ἐν Μεγάλῳ χωρίῳ τὴν 13ην Δεκεμβρίου τοῦ 1821 καὶ ἐνυπάρχει ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῶν Ἀγωνιστῶν ὑπ' ἀριθμὸν χειρογράφων 26.240.

21) 1823 - 1824.

22) χ. κ. 31, 336.

Ἡ πρὸς πνευματικὴν ἀνύψωσιν «τῶν ληστρικῶν ὁρέων» προσπάθειά του, τὸ πρὸς τήρησιν τῶν μοναχικῶν κανόνων εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Προυσοῦ ἐνδιαφέρον του, ἡ ἐνεργὸς δρᾶσίς του πρὸς ἐξαφάνισιν ἐσφαλμένων πιστευμάτων (23) προεκάλεσαν τὴν ὀργὴν τῶν πλησίον του ἀπαιδευτῶν μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀφίξεώς του ἐκίνουν πάντα λίθον συκοφαντίας ἐναντίον του.

Ὑπέμενε κατ' ἀρχάς τὴν ἐχθρότητα τῶν συναδέλφων του καὶ ὁμοσχήμενων του καὶ ἡργάσθη μόνος ἐπιτελέσας πλῆθος ἔργων πρὸς προαγωγὴν τῆς Μονῆς καὶ ὅλων τῶν πέριξ χωρίων. Προεκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρώπων τῆς περιοχῆς διὰ τὴν ὑποστήριξιν εὐαγῶν ἰδρυμάτων, ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων. (24)

Ἐδώρησε κατὰ τὸ ἔτος αἰωζ' (1817) πλεῖστα σώματα τῆς ἐβδελιότητος του (25) διὰ μόρφωσιν τῶν πατέρων τῆς Μονῆς. Ἐδοθήθησε πτωχοὺς χωρικοὺς διὰ τοὺς μαθητάς των. Πολλάκις ἐπεσκέπτετο ἀσθενεῖς, θλιβομένους, δυστυχεῖς, ἔχων τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ὅτι ὡς μοναχὸς ἔπρεπε νὰ μὴ παύηται ἐλεῶν.

Ἡ ζωὴ του ὅμως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Προυσοῦ ἐγένετο ἀνυπόφορος καὶ ἔνεκα τούτου κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ 1825 «ἰδὼν τὸ κακὸν ἀθάνατον» ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ὅπου ἐν προσευχαῖς καὶ δακρύοις διήλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του μέχρι τοῦ ἔτους 1835, ὁπότε εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν παρέδωκε τὴν Ἀγίαν του ψυχὴν εἰς τὸν Κύριον ἀναδειχθεὶς τίμιος καὶ δόκιμος ἐργάτης τοῦ ἀμπελῶνός του.

Παρατίθενται δύο ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ τῶν προεστώτων τοῦ Βιλαετίου, διὰ τῆς ὁποίας προσεκαλεῖτο νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Προυσοῦ τὸ ἔτος 1813.

Καὶ πρώτην ἀναφέρομεν αὐτήν, εἰλημμένην ἐκ τοῦ 31 χ.κ. 29α — 306.

23) Ἐπιστολὴ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Νεοχωρίου ψάλλοντας 31 χειρ. κώδιξ, 63α - 68α.

24) Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του γίνονται πλεῖστα δωρεαὶ εἰς τὸ μοναστήριον Προυσοῦ χωραφίων κ. ἄ. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τῆς Καστανιάς, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Ἱερομόναχος οὗτος, ἀφιερώνουν εἰς τὸ Μοναστήριον τὰ κτήματά των εἰς διαφόρους τοποθεσίας τοῦ χωρίου, ὡς εἰς Καρέαν τοῦ Συκᾶ (κοινῶς Συκαγγαριά), εἰς Μπουρλέϊκα, εἰς Παλαιοχώριον Γοῦρνες καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

25) Κατάλογος τῶν ὑπ' αὐτοῦ δωρηθέντων εἰς τὴν Μονὴν Προυσοῦ διδλίων ὑπάρχει ἐν 42 χειρογράφῳ κώδικι σελ. 849 καὶ ἐξῆς.

«Ἴσον τοῦ Ἀγίου Λιτζᾶς καὶ Προεστώτων τοῦ Καρπενησίου.

»Πανοσιώτατε παπᾶ κύρ Κύριλλε, ἐγὼ μὲν εὐχομαι τῇ δσιότητί σου παρὰ Θεοῦ, ὑγείαν, εἰρήνην καὶ ὅσα σωτήρια, ἡμεῖς δὲ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰδοῦς καὶ εὐλαθείας ἀσπαζόμεθα τὴν Ἱεράν σου δεξιάν:—

»Μετὰ τὴν ἀκριβῆ ἔρευναν τῆς εὐκαταίας ὑμῶν ἀγαθῆς ὑγείας σου, δηλοποιούμεν τῇ δσιότητί σου, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Σεβασμία Μονὴ τοῦ Προυσοῦ, ἐν ᾗ ἀνετράφης καὶ τὰς ἀρχὰς ἔλαβες τῆς μοναδικῆς ζωῆς, εὐρίσκεται σήμερον ἐστερημένη ὁδηγοῦ καὶ προστάτου, καὶ τῶν ἄλλων μὲν πάντων σχεδόν, ἐξαιρέτως δὲ τῆς μοναδικῆς πολιτείας καὶ τάξεως, καὶ διὰ τοῦτο τὰ νῦν κινδυνεύει τὰ ἔσχατα, ἡμεῖς συνδιασκεψάμενοι καὶ πρὸς οὐκ ὀλίγους ἀπιδόντες, ἐπ' οὐδένα ἄλλον ἐστηρίχθη ἡμῶν ἡ καρδιά, εἰ μὴ πρὸς τὴν σὴν δσιότητα, Ἵνα οἰκτείρας τὴν νῦν οὖσαν οὐχὶ καλὴν κατάστασιν τῆς θρεψαμένης σε ταύτης Ἱερᾶς Μονῆς, ἅμα τῷ λαβεῖν τὸ ὑμέτερον ὁδοῦ ἀψάμενος ἔλθῃς ἐν τάχει καὶ ἐλθὼν ἂν δὲν θέλῃς τὴν ἡγουμενίαν, Ἵνα ἡς μόνον καὶ μόνον κανὼν καὶ Ἱκανὸν ὑπόδειγμα τῆς ἀπαιτουμένης καλῆς τῶν μοναχῶν πολιτείας, εἰς ὃ ἔργον θέλεις ἔχει πάντως ἡμᾶς πάντας συνεργούς τε καὶ συναντιλήπτορας καὶ τὸν σὸν Γεράσιμον, χρησταῖς ἐπικαθήμεθα ταῖς ἐλπίσιν, ὅτι δὲν θέλει ἀπορριφθῇ ἡμῶν ἡ ἀξίωσις, διὰ τοῦτο στέλλομέν σοι διὰ τοῦ Παρθενίου καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα γρόσια, ἵνα ἔχῃς εἰς τὰς καθ' ὁδὸν δαπάνας σου. Περιμένομέν σε λοιπὸν ὅσον τάχος καὶ πάλιν ἀξιούμεν σε, ἵνα μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀφ' ἡμῶν τῶν ὄντων σῶν καὶ λεγομένων καὶ ὑπογραφομένων

(αωιγ' Ἰουνίου κγ') Σῶς σὸς Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων
Δοσίθεος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης καὶ ἀγαπητός.

Ἀναγνώστης Καραγιάννης, Ἰωάννης Τζιάτζος, Ἀναγνώστης Εὐσταθόπουλος Λιθαρά, Δημήτριος Κολοκιθόπουλος, Γεώργιος Χατζόπουλος, Ζαχαρίας Μπλατζῆ.

Κἀγὼ ὁ ἐν Χριστῷ ἀγαπητός σὸς ἀδελφός παπᾶ Πέτρος (26) ἀπὸ δάθους ψυχῆς ἀσπαζόμενος τὴν Ἱεράν σου κορυφὴν ἀσιμενέ-

26) Οὗτος ἐξ Ἰθάκης καταγόμενος διετέλεσε σχολάρχης τῆς ἐν τῷ Καρπενησίῳ Σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1785 - 1814. Ἀπεβίωσε τὴν 5ην - 1 - 1819 (Π. Βασιλείου «Ἐπισκοπὴ Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων» Ἀθῆναι 1960 σελ. 192). Πλεῖσται ἐπιστολαὶ τοῦ 31 χειρογράφου κώδικος ἀποστέλλονται ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριλλον, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν καὶ αἱ ἀπαντήσεις τοῦ Κυρίλλου.

στατά σε προσαγορεύω. Ἔλαβον τὸ σεβάσμιόν σου καὶ ἐπειδὴ περιμένω τὴν εἰς τὰ ὧδέ σου αἰσίαν ἄφιξιν, περιττὸν ἔκρινα τὸ νὰ τῇ ἀποκριθῶ. Ὅθεν δέομαι, ἵνα μὴ εἰς κρίμᾱ μου γένηται ἡ τοιαύτη σιγή.

Κἀγὼ ὁ ἐν Χριστῷ αὐτῆς ἀδελφὸς καὶ δοῦλος Ἀναγνώστης Ἰατρὸς πανευλαδῶς προσκυνῶ τὴν Ἱεράν της δεξιάν καὶ παρακαλοῦμεν ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας, ὅπου νὰ εἰσακουσθῇ ἡ δέησις ἡμῶν, καὶ νὰ καταδεχθῇ τὴν αἵτησίν μας πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν.

Ἡ ἐπιγραφή:

Τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις κυρίῳ Κυρίλλῳ τῷ ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀγαπητῷ καὶ περιποθῆτῳ. Εὐχετικῶς εἰς τὸ Ἅγιον Ὁρος». —

Εἰς αὐτοὺς ἀπήντησεν ὁ Κύριλλος διὰ τῆς ἀκολούθου τοῦ ἐπιστολῆς (27) :

«Τὸν μὲν Πανιερώτατον καὶ σεβασμιώτατόν μοι ἅγιον Δεσπότην δουλικῶς προσκυνῶ, πανευλαδῶς κατασπαζόμενος τοὺς Ἱεροὺς αὐτοῦ πόδας.

Εὐλαδῶς τε καὶ ἀσμένως ἔλαβον παρὰ τοῦ Παρθενίου τὸ παρ' ὑμῶν ἀποσταλέν, ἀξιωθείς τῶν πανιέρων εὐχῶν τοῦ Σεβασμιωτάτου μου Δεσπότη καὶ τῶν ὑμετέρων ἐν Χριστῷ ἀδελφικῶν ἀσπασμῶν. Ἐχάρην δὲ πλεόν διὰ τὸν ἐν αὐτῷ Θεοφιλεῖ σας σκοπὸν καὶ περὶ τὰ καλὰ ζῆλον καὶ σᾶς ἐπήνεσα εἰς τοῦτο καὶ ἐμακάρισα. Πῶς γὰρ οὐκ ἄξιον ἐπαίνου τὸ νὰ ζητῆτε ὁδηγοὺς καὶ κανόνας εἰς τὰ τοιαῦτα; πλὴν ἔπρεπε ἀπὸ ἀπλανεῖς ὁδηγοὺς νὰ ζητῆτε τὰ τοιαῦτα, οὐχὶ δὲ καὶ ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον ὅπου εἰς ἔτι ἐμαυτὸν οὐκ ὠφέλησα οὐδὲ ἐκανόνισα, πολλῷ μᾶλλον νὰ ὁδηγήσω ἄλλους; καὶ χωρὶς τοῦ λέγειν τὰ κατὰ μέρος ἐγὼ γνωρίζω τὸν Κύριλλον καὶ οὐδεὶς ἄλλος «οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἑτέρου εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτῷ». Λοιπὸν γνωρίζων τὴν ἀναξιότητά μου (28) παρακαλῶ ἔχετέ με παρητημένον καὶ ὡς ἔχει συγγνώμην ὅπου δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ πληρώσω τὴν αἵτησίν σας. Ἄν δέ ποτε ἡμπορέσω νὰ λάβω τὴν ἄδειαν ἔρχομαι μόνον ὡς φίλος ὅσον νὰ σᾶς εἰδῶ καὶ αὐθις νὰ ἐπανακάμψω. Ὅθεν ἀμεριμνήσατε εἰς τοῦτο, μὴ οὔσης ἄλλης ἐλ-

27) 31 χ. κ., 306 - 32α.

28) Ἐλάχιστον ἐν Ἱερομονάχοις, οὐτίδανόν, τλήμονα καὶ ἀνάξιον εἰς πάντα ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν του, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἐπιστολαρίου του καὶ ἑκτίνων ποιητικῶν του πονημάτων.

πίδος, ἔξω ἀπὸ πρὸς καιρὸν τινα ἄφιξίν μου, καὶ τοῦτο ἂν τύχη. Ἀγαπῶ ὁμῶς νὰ ἦμαι πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ εὐνοίαν εἴτε παρῶν, εἴτε ἀπῶν τοῦ τε Πανιερωτάτου μοι Δεσπότης καὶ τῶν εὐγενεστάτων ὑποκειμένων σας. Ταῦτα καὶ μένω πάντων ὑμῶν δοῦλος ταπεινὸς καὶ ἐλάχιστος.

Κύριλλος.

Τὸ μὲν παναιδεσιμώτατον καὶ Σοφολογιώτατον ἅγιον Διδάσκαλον παπᾶ κὺρ Πέτρον ταπεινῶς κατασπαζόμενος προσκυνῶ. Τὸν δὲ ἐξοχώτατον κὺρ Ἀναγνώστη Ἱατρὸν ὁλοφύχως ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενος, ὡσαύτως καὶ ἅπαντας τοὺς γνωστοὺς καὶ φίλους.

Ἡ ἐπιγραφή:

Τῷ πανιερωτάτῳ, ἐλλογιμωτάτῳ καὶ Σεβασμιωτάτῳ ἁγίῳ Λετῆς καὶ Ἀγράφῳ κῶ κῶ Δοσιθέῳ, σὺν τοῖς εὐγενεστάτοις Προεστῶσι καὶ δημογέρουσι Προσκυνητῶς

Εἰς Καρπενήσιον».

Καὶ ἐτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Ἱερομονάχου Κυρίλλου παρατίθεται πρὸς ἀνώνυμον, δηλοῦσα τὰς ἐχθρικὰς καὶ ζηλοτύπους στάσεις ἐναντίον τοῦ τῶν ἐν Προυσῇ μοναζόντων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

(31ος χειρόγραφος κῶδιξ 76α — 76β)

«Φιλόθεε, Φιλόλογε, φιλάδελφε καὶ ἐν φίλοις ἄριστε ζῆθι καὶ σὺ ὑγιαίνων ἐν Κυρίῳ ἀγαλλόμενος.

Ἀγαπητέ, φθάνει ὁ ἐσωτερικὸς πόνος τῆς ψυχῆς μου, φθάνει ἡ ἄμετρος λύπη τῆς καρδίας μου, τὴν ὁποίαν δοκιμάζω, ὅταν λάβω κατὰ νοῦν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὰς ἀρχαίας ἐκείνας συναναστροφὰς τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἁγίων ἀνδρῶν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν βαρβαρότητα τῶν ἐδῶ τωρινῶν ἀγρίων λαῶν. Ὅθεν ἄς παύσῃ, παρακαλῶ, ὁ σὸς κάλαμος ἐλέγχων με ὡς ἀμνήμονα τῆς φιλίας σου. Πῶς γὰρ εἶναι δυνατόν ἀμνημονῆσαι σε καὶ τοὺς κατὰ σέ ἀδελφοὺς εἰς καιρὸν ὅπου ἐφάνη ἀναλλοίωτος ἡ σὴ φιλία πρὸς τὸ ταπεινόν μου ὑποκείμενον; Οἱ μὲν γὰρ πλησίον καὶ ὁμόσχημοι ἀδελφοὶ ἤγγισαν ἐξ ἐναντίας Κυρίλλου, ὥστε καθ' ἐκάστην λαλοῦσι ματαιότητα καὶ μελετῶσι δολιότητος καὶ ἀνταποδίδωσι πρὸς αὐτὸν κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, διότι ἐμίσησαν παιδείαν καὶ ἐξέβαλον τοὺς λόγους αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, ὥστε πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακόν. Οἱ δὲ τῆς κοσμικῆς τάξεως ἀδελφοὶ μένουσιν οἱ αὐτοὶ ἐν ἔαρι καὶ χεϊμῶνι. Ἀγαπητέ, ἂν καὶ ἐξ ἁμαρτιῶν ἔχασα Νικοδήμους, Παΐσιους, Χριστοφόρους, Θεοδωρήτους, Βενεδίκτους καὶ ἄλλους χρησίμους καὶ ἁγίους ἀνδρας (τοὺς ὁποίους δὲν ἔχασα μόνον ἐγώ, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος, ὡς ὅτι ἐχρησίμευον εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ὡς ἄλλοι Χρυ-

σόστομοι καὶ Βασίλαιοι), ὁμῶς εὐχαριστῶ πάλιν τὸ πανάγαθον ὄνομα τοῦ Κυρίου, διότι καὶ ἐδῶ εἰς ταῦτα τὰ ληστρικά ὄρη μοῦ ἔδωκε διὰ παρηγορίαν τὴν ἐλλόγιμον σὴν κορυφὴν καὶ τινὰς ἄλλους φιλοθέους ἄνδρας, οὓς καὶ σὺ οἶδας καὶ φιλεῖς.

Ὅθεν ὁ σὸς λογισμὸς ἅς μὴ συμπεραίνειν ἀλλοίωσιν καὶ ἀσύμφωνον τὴν σιωπὴν μου, καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς ἐν Μεσολογγίῳ κοινῆς συνελεύσεως μένουσιν ἕως ἄρτι ἄδηλα εἰς ἡμᾶς. Φαίνεται ὁμῶς ὅτι κεκόπακε μικρὸν τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τοῦτο δῆλον γίνεται ὥς ὅτι οἱ παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντες δύο κόρακες οὐκ ἐπανέκαμψαν εἰσέτι πρὸς ἡμᾶς.

Ὁ Φίλιππος κύρ Κωνσταντῖνος ἀσπάζεται σε ἀδελφικῶς, περὶ δὲ τῆς προφητείας σου οὐδὲν εἶπον αὐτῷ, ἐπειδὴ (κατὰ τὸν κοινὸν λόγον) ὁ νησιτικὸς ἄρτους ὀνειροπολεῖ καὶ ἡ ἀλώπηξ πληθὸς κουμάρων προμαντεύει.

Μένω εὐχέτης σας

Ὁ ἐλάχιστος Κύριλλος». —

Καὶ αὐτὰ ὡς πρὸς τὰς ἐπιστολάς τοῦ λογίου καὶ Ἀγίου τούτου ἀνδρός, ἀμυδρὰ ἀνάμνησις τοῦ ὁποίου διετηρεῖτο πρό τινας μετὰ τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς Προύσου (29) καὶ τῶν γερόντων τῆς γενετείρας του Καστανέας.

Τελειῶνών τὴν περὶ τὸν Κύριλλον μελέτην μου καὶ δι' αὐτῆς καὶ ὅλον μου τὸ βιβλίον παραθέτω τὸ προαναφερθὲν ἀνέκδοτον πόνημα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εὑρον εἰς φάκελλον περιέχοντα ἐπὶ διαφόρων θεμάτων ἰδιοχείρους σημειώσεις τοῦ Ἱερομονάχου τούτου.

ΠΟΝΗΜΑ

Ὁ Θεὸς ὁ πάντων Κτίστης, ἀφανῶν καὶ ὁρατῶν
ὁ ποιήσας τῇ δυνάμει γῆν ὁμοῦ καὶ οὐρανόν,
ἔτι δὲ καὶ πάντα ὅσα εἶναι ὄντα ἐν αὐτοῖς
ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ ἐποίησεν εὐθύς.
Εἶτα ἔπλασεν ὁ Πλάστης καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς
νοῦν καὶ λόγον δοῦς καὶ Πνεῦμα τούτῳ μετὰ τῆς ψυχῆς.

29) Ὁ Δοσίθεος γράφει ταῦτα ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ βιβλίου του «Κύριλλος ὁ Καστανοφύλλης», διὰ τοῦ ὁποίου κατέστησε καὶ καθιστᾷ γνωστὴν τὴν λογίαν καὶ ἀγίαν μορφήν τοῦ Κυρίλλου μετὰ τοῦ Εὐρυτανικοῦ λαοῦ.

Αὐτεξούσιον δὲ τοῦτον ἄφησεν ὁ ποιητής,
 καὶ τινὰς νὰ μὴν ὑπάρχῃ τούτου ἐξουσιαστής.
 Ἄν τὸν ἄφισεν ὁ Κτίστης, αὐτεξούσιον λοιπὸν
 τίς τολμᾷ νὰ ἀναιρέσῃ τῆς ψυχῆς τὸ θελητόν;
 Ἄν τινὰς καὶ ἀναισέσῃ τῆς ψυχῆς τὸ θελητόν,
 δέδαια ἐναντιεῖται εἰς τὸν ἴδιον Θεόν.
 Ἦκουσα γὰρ ἓνα νέον, ἓνα ἔργον Πονηρόν,
 ὅπερ γέγονε καὶ τῶρα εἰς τὸν ἴδιον καιρόν.
 Ἔδωσαν εἰς μίαν χώραν μίαν νέαν προσταγὴν
 παραβάντες τὰ τοῦ νόμου καὶ Θεοῦ τὴν ἐντολήν.
 Ὅστις γράφει διαθήκην εἰς τὴν ἑαυτοῦ θανήν
 νὰ μὴν ἔχῃ ἐξουσίαν νὰ τιμήσῃ τὴν ψυχὴν.
 Ἐκ τοῦ πράγματος, ὃ ἔχει, οὐδ' ἐνὸς νὰ μὴ δοθῇ
 οὐ γὰρ ἔχει ἐξουσίαν νὰ μοιράσῃ ὡς ποθῇ.
 Οὔτε εἰς μονὰς ἀγίας οὔτε εἰς πτωχὸν τινά,
 ἀλλὰ πάντα ἢ πατρίς του νὰ ποιῇ αὐτὰ κοινά.
 Ὡ καὶ πῶς καταφρονῆται τοῦ Θεοῦ ἢ ἐντολῇ!
 Νόμον ἔβαλον ἀκούω τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν
 νὰ μὴ δίδουν, ὅπου θέλουν οὐτ' εἰς ἱερὸν ναόν,
 οὔτε νὰ ἀφιερώνουν εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ
 τὴν καταφυγὴν ἐκείνην καθ' ἐνὸς χριστιανοῦ,
 οὔτε ἐλεημοσύνην εἰς τὰς Ἱερὰς μονὰς,
 ὅπου ἐξ ἀρχῆς τοῦ κόσμου δὲν ἐμπόδισε τινὰς.
 Βασιλεῖς καὶ Πατριάρχαι ἄρχοντες καὶ εὐγενεῖς
 καὶ σπουδαῖοι καὶ χυδαῖοι καὶ σχεδὸν πᾶς γηγενής.
 Δίδου ἐλεημοσύνας εἰς τὰς Ἱερὰς μονὰς
 καὶ τὸ Θεῖον τοῦτο ἔργον δὲν ἐμπόδισε τινὰς.
 Καὶ αἰτοῦντι παντὶ δίδου μᾶς διδάσκει ὁ Χριστὸς
 καὶ νὰ μὴ τὸν ἐξετάζῃς, ξένος ἦν ἢ ἐδικός.
 Ἄν τοιοῦτος γὰρ ὑπῆρχε κακὸς νόμος ἐπὶ γῆς
 δὲν ἐγίνετο κανένα καλὸν ἔργον τῆς ψυχῆς.
 Ἀράγε τόσοι μονάρχαι, βασιλεῖς Χριστιανοὶ
 ἔχασαν τὰ λογικά τους καὶ δὲν ἦτον ἱκανοί,
 διὰ νὰ ἐκδώσουν τότε ἓνα νόμον παλαιὸν
 νὰ μὴ δίδουσι τὰ πλούτη καὶ πηγαίνουν εἰς κακόν,
 νὰ μὴ κτίζουν ἐκκλησίας, μοναστήρια λαμπρά
 οὔτε καὶ ξενοδοχεῖα καὶ Σχολεῖα καὶ λουτρά;
 Ἐπρεπε λοιπὸν ὁ κόσμος κατὰ κράτος νὰ χαθῇ
 ἂν ἐμπόδιζον νὰ δώσῃ ὁ καθεὶς ὅπου ποθῇ.

"Οθεν ἄφετε τὴν Πλάνην καὶ τὸν νεωτερισμὸν
 καὶ εἰς τὴν προαίρεσίν τοὺς μὴν εἰσάγετε δεσμὸν,
 "Οποῖος γὰρ ἀναιρέσῃ διαθήκην κανενὸς
 τῶν Δαιμόνων εἰς τὸν "Αδην θέλει γίνεαι κοινωνός.
 Τὸ λοιπὸν παρακαλῶ σας ἀδελφοί μου ποθητοί
 νὰ ἀφίνετε νὰ δίδουν, ὅπου θέλουσιν αὐτοί,
 εἰς μονάς, εἰς ἐκκλησίας, εἰς πτωχοὺς, εἰς ὀρφανοὺς,
 ἵνα λάθωσι πλουσίως τοὺς μισθοὺς εἰς Οὐρανοὺς.
 Νὰ δοξάζωσιν ἀπαύστως τὸν Δεσπότην μας Χριστόν,
 ὅπου λέγει νὰ μᾶς δώσῃ εἰς τὸν ἕνα ἑκατόν.
 Δεῦτε λάθετε νὰ κράξῃ, βασιλείαν τὴν ἐμὴν
 γένοιτο δοᾶτε πάντες, γένοιτο Χριστὲ Ἀμήν.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ

ΤΕΛΟΣ

Τυπώθηκε στὸν Πειραιᾶ
ἀπὸ τὸν Καλλιτεχνικὸ καὶ Ἑκδοτικὸ
Ὅργανισμὸ «Ἡ Γλαῦξ»
τὸν Μάϊο τοῦ 1966

**Ἡ «σάρωση» ἐγίνε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Θεολογίας
καὶ Διευθυντὴ Γυμνασίου
κ. Ζαχαρία Γ. Ζηνέλη γιὰ τὴν ιστοσελίδα
τῆς ἰδιαίτερῆς μας πατρίδας
Καστανιάς Προυσοῦ Εὐρυτανίας
τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 2008.**

**Θερμὰ ευχαριστήρια οφείλουμε ὅλοι μας στὸν ἀπὸ
βαθύτατα αἰσθήματα φιλοπατρίας παρακινηθέντα
συmpατριώτη μας νεαρό τότε φοιτητὴ τῆς Φιλολογίας
καὶ τώρα διακεκριμένο Φιλόλογο, Διευθυντὴ Λυκείου
καὶ γιὰ ἑξὶ χρόνια διατελέσαντα**

Πρόεδρο τοῦ Συλλόγου Καστανιωτῶν

ΙΩΑΝΝΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟ

**γιὰ τὴ συγγραφὴ αὐτοῦ τοῦ μικροῦ μεν ἀλλὰ τόσο πολύτιμου
γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ μας βιβλίου.**